ПАХТА МАЙДОНИ — МАРДЛАР МАЙДОНИ!

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

16 ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 196 (4187)
3 ОКТЯБРЬ
ЖУМА
1969 ЙИЛ
Баҳоси 2 тийин

ПЕШҚАДАМЛАР

БЕКОБОД. Далаларда йиғим-терим қизғин тус олди. Ҳар бир киши «оқ олтин» дурдоналарини йиғиб олишга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшишга ҳаракат қиляпти. 2-«Далварзин» совхозида кўп ишчилар мавсумда 10—12 тоннадан пахта териш мажбуриятини олган ҳолда ишлаяптилар. С. Жўраева, А. Чубарова каби чевар теримчилар шулар жумласидандир. Улар кунига нормани икки баробардан ошириб адо этишяпти.

Навоий номли колхозининг чевар қизлари ҳам орқада қолишмаяпти. Ш. Бекжонова, У. Абдуқодирова, Х. Норжигитова, О. Эгамқулова каби чевар қизлар кунига 190 килограммдан етказиб пахта термоқдалар.

Т. БЎТАБОЕВ,
Қ. СИДДИҚОВ.

САБЗАВОТ ПЛАНИ БАЖАРИЛДИ

Калинин районидаги илғор сабзавот хўжаликларидан бири— Оржоникидзе номли колхоз сабзавот маҳсулотларини йил сайин кўпайтириб, эл дастурхонига мўл-кўл ноз-неъматлар етказиб бермоқда. Бу йил ҳам улкан маррани кўзлаб иш юритган колхоз сабзавоткорлари экин майдонларида мўл ҳосил етиштирдилар. Колхоз деҳқонлари йиллик сабзавот топшириш планини муддатидан илгари адо этдилар. Шаҳар меҳнаткашларига 3444 тонна юқори сифатли маҳсулот топширилиб, йиллик план 100,5 процент адо этилди. Ўз имкониятларини ҳисоблаб чиққан сабзавоткорлар йил охиригача давлатга яна 1100 тоннадан ортиқ сабзавот маҳсулотлари етказиб бериш мажбуриятини олдилар.

■ *ОКТЯБРЬ*— ПАХТА ЙИҒИМ-ТЕРИМИДА ҲАЛ ҚИЛУВЧИ ЗАРБДОР ОЙ ■ ШУ ОЙДА ҲАР БИР КИШИ ДАЛАДА МАҲОРАТ КЎРСАТИШИ, ЖАСОРАТ БИЛАН МЕҲНАТ ҚИЛИШИ, МЎЛ ҲОСИЛНИ ДАВЛАТ ОМБОРЛАРИГА ТЕЗРОҚ ЕТКАЗИБ БЕРИШДА ФАОЛ ҚАТНАШИШИ КЕРАК ■ *ДАЛАЛАРДА ПАХТА ЧАМАН БЎЛИБ ОЧИЛГАН ШУ КУНЛАРДА БАРЧА КУЧ, ТЕРИМ АГРЕГАТЛАРИ ИШГА ТЎЛА САФАРБАР ЭТИЛСИН* ■ ТЕРИМ СУРЪАТИГА СУРЪАТ ҚЎШАЙЛИК ■ ИШГА ЯРОҚЛИ ҲАММА КИШИ ДАЛАДА БЎЛСИН, ПАХТА ТЕРСИН.

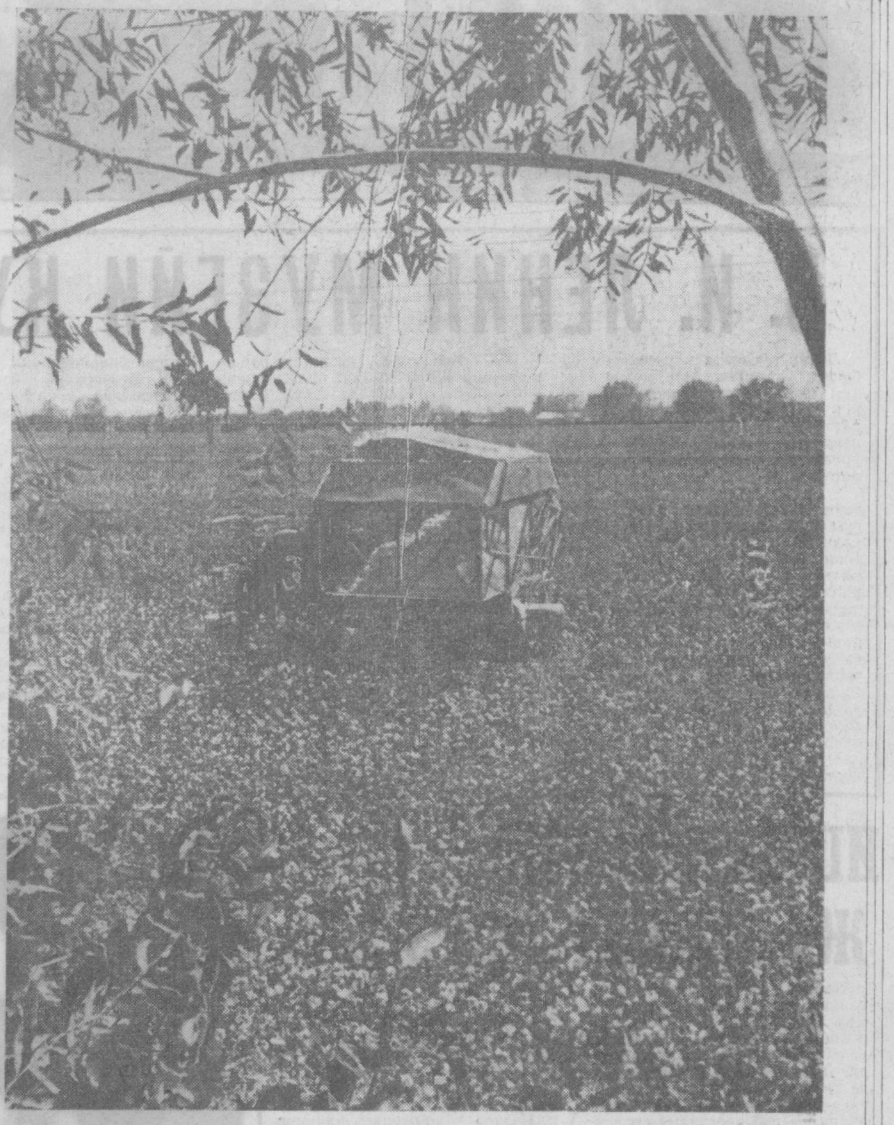

ОҚҚЎРҒОН районининг далаларида кейинги кунларда машина терими янада кучайтириб юборилди. «Зангори кема» капитанлари агрегатларнинг унумли ишлашини таъминлаб, бункерлардан кўплаб «оқ олтин» тўкяптилар. Суратда: «Озод» колхози далаларида машина терими пайти.

А. АБАЛЯН фотоси.

КЕМА КАПИТАНЛАРИ

Районимизда пахтани машинада теришга йилдан йилга эътибор кучаймоқда. Ҳар йили ҳам юзлаб тонна пахта «зангори кема»лар ёрдамида терилиб, колхозчиларимиз ишини енгил қилмоқда.

Ўтган йили район хўжаликларида 600 та «зангори кема» ишлаб 36 минг тонна пахта бункерлардан тўкилди. Бизнинг колхозимизда ҳам машина билан пахта теришда улкан ютуқлар қўлга киритилди. 2300 тонна пахта машинада териб олинди.

Бундай ютуқларни қўлга киритишда механизаторларимиз катта роль ўйнамоқдалар. Улар кундан кунга суръатни кучайтириб машинада кўплаб пахта терилишига эришмоқдалар.

Айниқса кейинги йилларда ёшлардан механик-ҳайдовчилар тайёрлашга эътибор кучайтирилди. Буни ўтган йил якунидан ҳам кўриш мумкин. Ўтган йили колхозчи хотин-қизлардан ўнга яқин киши тракторчилар тайёрлаш техника билим юртини муваффақиятли битириб, колхозимизда пахта теришди. М. Алибоева, О. Шералиева, М. Қосимова каби механик-ҳайдовчилар янги касбда ҳам самарали меҳнат қилишди. Улар 60—70 тоннадан пахта тердилар.

Бу йил ҳам кема капитанларимиз кўпайди. Улар мавсумда юз тоннадан пахта теришга ҳаракат қилаяптилар. 1200 гектар пахта майдонидан 2450 тонна ҳосилни машиналар ёрдами билан териб олишга аҳд қилганмиз.

Ҳар йили тракторчилар тайёрлаш билим юртига, қисқа муддатли курсларга районимиздаги колхоз ва совхозлардан кўплаб ёшлар жўнатилади. Ҳозир шундай касбларни эгаллаган ёшларимиз 200 дан ортиқдир. Аммо жуда кўп хўжаликларда ҳали ҳам «зангори кема»ларни бошқараётган хотин-қизлар далада кўринмаяпти, бундай камчиликнинг дарҳол олдини олиш керак. Ҳар бир хўжаликда уларга яқиндан ёрдам бериб, самарали меҳнат қилишларини таъминлаши керак! Ана шундагина терим агрегатлари тўла-тўкис икки сменада ишлаб, ҳосилнинг асосий қисмини техника ёрдами билан йиғиштириб олишга муваффақ бўламиз.

М. ҚОДИРОВ,
Ўрта Чирчиқ районидаги Энгельс номли колхознинг инженери.

САМИМИЙ ТАБРИК

Н. В. Подгорний Ҳиндистон Республикасининг президенти, М. К. Ганди туғилган куннинг 100 йиллигини ўтказиш Умумҳиндистон Миллий комитетининг раиси В. В. Гирига телеграмма юборди. Телеграммада бундай дейилади:

«Ҳиндистон халқи ўз тарихида шонли сана — Моҳандас Карамчанд Ганди туғилган куннинг 100 йиллигини нишонлаётган кунда жаноб президент, Сизга ва сиз орқали бутун ҳинд халқига самимий табрик ва энг яхши истакларимни йўллашга рухсат этгайсиз.

Бизнинг мамлакатимизда Махатма Гандини Ҳиндистон мустақиллигининг машҳур курашчиси; империализм, мустамлакачилик, ирқий ва тоифавий камситишга қарши, диний адоватга қарши, халқлар дўстлиги учун ҳинд халқининг курашига кўп йиллар бошчилик қилган киши, деб яхши биладилар.

Ҳинд халқининг яхши дўстлари бўлмиш совет кишилари мустақиллик йиллари мобайнида Ҳиндистон эришган тараққиётдан, унинг мустамлака ўтмиши оқибатларини тугатишга эришган ютуқларидан қувонадилар.

Мен, шу фурсатдан фойдаланиб, ҳинд халқига фаровонлик ҳамда янги Ҳиндистон қуриш, унинг миллий экономикаси ва маданиятини ривожлантириш юзасидан, эришилган мустақилликни мустаҳкамлаш юзасидан ўз олдида турган катта ва мураккаб вазифаларни амалга оширишда янги-янги муваффақиятлар тилайман. Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасидаги самимий дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорлик муносабатлари мамлакатларимиз халқларининг фаровонлигини кўзлаб, бундан буён ҳам ривожланиб бораверади, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз».

БЎКА районидаги «Кўкорол» пахта тайёрлаш пунктининг коллективи янги ҳосилни қабул қилишга пухта тайёргарлик билан киришди. Шунинг учун ҳам хўжаликлардан келаётган «оқ олтин» пешма-пеш қабул қилиниб, улкан бунтлар қад кўтармоқда. Бу ерда техникадан самарали фойдаланилаётганлиги учун ҳам транспортлар тезда бўшатилмоқда. Суратда: транспортёрлар ёрдами билан бунт қилинмоқда.

Н. ТЎРАЕВ фотоси.

МАРРАМИЗ 35 ЦЕНТНЕР

Бу йилги об-ҳаво шароитининг ноқулайлиги биз деҳқонларга анчагина қийинчиликлар туғдирди. Лекин биз қийинчиликларни енгдик ва далаларимизда мўл ҳосил етиштирдик.

Звеномизда чигитни кенг қаторлаб экиш синаб кўрилди. Дадил айтиш мумкин, бу усул биз учун жуда қўл келди. Чунки 60x60 схемада экилган майдоннинг бир гектарида ғўза тупларининг сони 78-80 минг бўлса, 90 сантиметрли схемада ўстирилганда майдоннинг бир гектарида 100 минг тупгача ғўза бўлиши аниқланди. Бу эса ҳосилдорликнинг гектар бошига 10—15 процентга ошишини кўрсатади. Ўтган йили звеномиз аъзолари 45 гектар ерда пахта етиштириб гектаридан пландаги 24 центнер ўрнига 32 центнердан пахта олган эдилар. Звеномизда план ортиғи билан бажарилганди. Мен ўзим бултур машина билан 150 тонна пахта тердим. Колхоз правлениеси биз эришган бу ютуқларни тақдирлаб звеномиз аъзоларини радиоприёмник ва қўл соати, қимматбаҳо буюмлар билан мукофотлади.

Биз бу йил ўтган йилги ютуқларимизни мустаҳкамлаб 60 гектар ерга янги схемада чигит экдик. Ёз бўйи қилган меҳнатимизга яраша ҳосил тўпланди.

Бу йилги маррамиз 35 центнер. Мен ўзим эса «пўлат от»им билан мавсумда 150 тонна «оқ олтин» териб бераман. Ҳозир пахта теримини қисқа вақтда сифатли ўтказиш учун ҳаракат қилаётибмиз.

Звеномиз аъзолари бу йил етиштирилган ҳосилнинг 96 процентини «зангори кема»лар ёрдамида териб олишга аҳд қилганлар. Бу йил ўз зиммамизга олган социалистик мажбуриятларимизни албатта бажарамиз. Чунки далаларимизда етиштирилган ҳосил мажбуриятни қоплай олади. Ҳаммамиз етиштирилган ҳосилнинг бир граммини ҳам нобуд қилмай йиғиб-териб олиш учун астойдил курашамиз.

М. МАКАРИДЗЕ,
Янгийўл районидаги «Интернационал» колхозининг комплекс механизациялашган звено бошлиғи.

Ёшлар бригадасининг ғалабаси

Бўстонлиқ районидаги 14-«Хўжакент» совхозининг ўртоқ Э. Мирзааҳмедов бошлиқ комсомол-ёшлар бригадаси аъзолари қисқа вақт ичида 400 центнер сабзавот маҳсулотлари топшириб, планни ошириб бажардилар. Бригада аъзолари лавлагидан ҳам кўп ҳосил олишди. Ҳар гектар ердан 167 центнердан лавлаги топширилиб, бу соҳадаги план 120 процент қилиб адо этилди.

Далада ҳали ҳосил кўп. Ёшлар уни тез йиғиштириб олиш учун барча куч ва имкониятдан самарали фойдаланмоқдалар.

Э. МАСАТОВ.

356.000 тонна учун

ОБЛАСТИМИЗ РАЙОНЛАРИДА ПАХТА ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 2 ОКТЯБРГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — районлар, иккинчи стун — бир кунда, учинчи стун — мавсум бошидан бери, тўртинчи стун — бир кунда машинада терилгани, бешинчи стун — мавсум бошидан буён машинада терилгани.

Янгийўл	2,50	18,19	1,61	3,75
Оржоникидзе	1,33	12,13	—	0,80
Оққўрғон	3,20	11,48	3,09	9,17
Ўрта Чирчиқ	1,77	10,21	1,33	4,38
Бекобод	0,88	9,78	0,18	0,97
Бўка	0,88	5,29	0,36	0,89
Юқори Чирчиқ	0,63	2,96	0,30	0,50
Область бўйича:	1,82	10,48	1,40	4,08

ҚИШГА ПУХТА ТАЙЁРЛАНАМИЗ

Ўтган хўжалик йилида қиш оғир келиб, областимизнинг кўпгина корхоналари қатори экскаватор заводи иши бирмунча қийин аҳволда қолган эди. Мухбиримиз яқинда заводда бўлиб, корхона коллективининг бултурги қийинчиликдан қандай хулоса чиқаргани, бу йил қиш мавсумига кўрилаётган тайёргарлик билан қизиқди.

Бу ҳақда завод бош инженерининг ўринбосари Виктор Васильевич Спиридонов қуйидагиларни айтди:

— Бултурги қиш жуда кутилмаганда қаттиқ келиб, бизни ҳам шошириб қўйганди. Лекин, коллективимиз бўш келгани йўқ. Бу йил эса пишиқроқ бўлиб олдик. Ҳозирдан қишга пухта тайёргарлик кўряпмиз. Корхонамизда қиш мавсумига тайёргарлик кўриш бўйича махсус комиссия тузилди.

Яқинда заводимизда партия-хўжалик активи бўлиб, унда қишга ҳозирлик масаласи муҳокама қилинди. Қайси цех ва участкаларда мавсумга ҳозирлик бўш кетаётган бўлса, кескин муҳокама қилинди. Ҳали кўпгина иш қилишимиз кераклиги маълум бўлди. Буларнинг ҳаммасини ҳисобга олиб, аниқ тадбирлар ишлаб чиқдик.

60-ремонт-қурилиш бошқармасига қарашли 2 ва 5-участкалари коллективларини ёрдамга жалб этяпмиз. Улар энергетика, санитария-техника ва қурилиш ишларини олиб боришмоқда.

Кўплаб қурилиш материаллари айниқса цемент, ойна ва транспорт етишмовчилигини йўқотиш учун тегишли база ва ташкилотларга вакиллар юбордик. Ҳозирданоқ баъзи ташкилотлар буюртмаларимизни юборишяпти. Хуллас, қишга пухта ҳозирланиш учун нимаики зарур бўлса, муҳайё қилишга интиляпмиз.

Муваффақиятларимиз боиси аввало меҳнат интизомига боғлиқ эканини яхши биламиз. Ишчилар фарзандларига етарли шарт-шароит яратиб бериш, уларга ғамхўрлик қилиш биринчи галдаги вазифамиздир. Ҳозиргача корхонамиз ишчи-хизматчиларининг фарзандлари тарбияланаётган 122, 77-болалар боғчалари бинолари тўла ремонтдан чиқарилди. Улар қиш мавсумига тахт қилиб қўйилди. Шу кунларда 153-болалар боғчаси биносини қишга ҳозирлаш ишлари қизғин бормоқда. Уни узоғи билан 1 октябргача тугаллаш учун ҳаракат қилинмоқда.

Корхонамизнинг кўпгина цехларида ва участкаларида водопровод, газопровод, иситиш тармоқлари бирма-бир кўздан кечириляпти. Цех деразаларига ойна солиш, томлари устини ремонт қилиш каби ишлар ҳам авж олдириб юборилди.

Шуни айтиш керакки, белгиланган чора-тадбирларнинг тўла-тўкис рўёбга чиқиши учун қатъий график тузилган. Ҳар бир ишнинг бажарилиш муддати аниқ белгиланган. Барча иш турлари бўйича масъулиятли шахслар бириктилди. Улар ҳар куни планёркада қилинган ишлар ҳақида ахборот беришади.

Ҳозир корхонани қиш мавсумига тайёрлаш иши муваффақиятли бораётганини мамнуният билан таъкидлаш лозим.

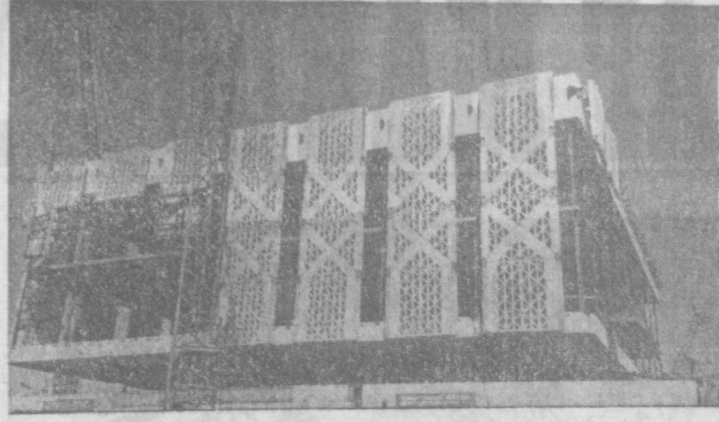

В. И. ЛЕНИН МУЗЕЙИ ҚУРИЛИШИДА

Ленин кўчасида қурилаётган бу бинога ўтганнинг ҳам, кетганнинг ҳам бир нигоҳи тушади. Ҳозир қурувчиларимиз қўли билан иморатга сайқал берилялти. Мармар панжаралар темир каркасларга ўрнатилиб, ажойиб манзара ясаляпти.

В. И. Ленин марказий музейининг Тошкентда қурилаётган филиали доҳий юбилейи нишонланадиган кунгача очилиши керак. Бинокорлар кунни тунга улаб, ишни икки сменада ташкил этиб қурилиш суръатига суръат қўшмоқдалар. Монтажчилар бу ерда ўз вазифаларини тўла адо этиб бўлишган. Бақувват темир тўсинлар ва темир-бетон плиталар муддатидан олдин монтажлаб бўлинди. Энди эстафетани пардозловчилар ўз қўлларига олишган. 11-пардозлаш трестининг 20-бошқармаси бинокорлари тезкорлик билан ишлаб биринчи ва иккинчи қаватлар полига бетон ётқизиб бўлдилар.

— Биз музей филиали пойдеворига бетон қуйган эдик,— дейди бригада бошлиғи Солиҳ Сатторов,— бетон ишлари тугаллангач, монтажчиларга кўмаклашдик. Мана, энди пардозлаш ишларини олиб боряпмиз.

Солиҳ Сатторов йигирма икки йилдан бери уй қуради. Шу давр ичида унинг қўлида қанча-қанча йигит-қиз ҳунар ўрганмади, дейсиз? Тошкентдаги кўпчилик биноларни у ўз шогирдлари билан қурган. Мана, энди Солиҳ ака яна бир масъулиятли иш устида меҳнат қиляпти. Ўз сафдошлари билан Ленин марказий музейи филиалини бунёд этяпти. Э. Боситов, М. Шарипова каби ишбилармон бинокорлар смена топшириқларини ортиғи билан адо этмоқдалар. Ҳар бир қурувчи музейни барвақт қўлдан чиқариб, юбилейга муносиб совға ҳозирлаш иштиёқи билан меҳнат қилмоқда.

Қурилиш майдонларида москвалик бинокорларни ҳам учратдик. Г. Безверхний бошлиқ бригада аъзолари тошкентлик ҳамкасбларига мармар плиталарни жойлаштириш ва уларга жило беришни ўргатмоқдалар. Т. Ведежина, А. Игнатов ўртоқлар санъатига тошкентликлар қойил қолишяпти. С. Сатторов бошлиқ бригаданинг кўпгина аъзолари ҳозир москвалик дўстлари билан бу нозик ишни муваффақиятли бажаряптилар.

Музей қурилишига кўпчилик ҳисса қўшяпти. Самарқанд, Ғозғон, Бўстонлиқ мармар заводлари бинокорлар талабидаги мармар плиталарни пешма-пеш етказиб бериб турибдилар. Иттифоқимизнинг турли шаҳарларида тайёрланаётган экспонатларнинг дастлабкилари Тошкентга бирин-кетин кириб келмоқда.

Маълумки, музей уч қаватли бўлиб, унинг заллари доҳий ҳаёти ва революцион фаолияти билан томошабинларни тўла таништириш имконига эга бўлади. Москвалик мутахассислар ҳозир В. И. Лениннинг Кремлдаги иш кабинетини тасвирловчи мебель ва бошқа хил ашёлар тайёрлаш билан банддирлар. Тошкентлик рассомларга эса Володя Ульяновнинг Симбирскда яшаган хонасини жиҳозлаш вазифаси юклатилган.

Бошқа шаҳарлардаги мутахассислар Лениннинг Шушенское қишлоғидаги уйи, «Аврора» крейсери, «Потёмкин» броненосеци макетларини тайёрламоқдалар. СССР халқ рассоми Н. В. Томский эса доҳий скульптураси устида иш олиб боряпти. Бўйи олти метр келадиган бу скульптура музейнинг марказий кираверниш фойесига ўрнатилади.

Музей битгач, Ленин номи билан аталаётган кўча улкан проспектга айланади.

З. МУҲАММАДЖОНОВ.

СУРАТЛАРДА: Тошкентда бунёд этилаётган В. И. Ленин марказий музейи филиалининг ташқи кўриниши. Қурилишда ғайрат кўрсатиб ишлаётган бинокорлар (чапдан) Т. Ведежина, Г. Безверхний, В. Безверхнина ва С. Сатторов ўртоқлар. Унгда қурувчи А. Игнатов мармарга сайқал бермоқда.

А. Абалян фотоси.

ТАШАББУСКОРЛАР ИЗИДАН

Тошкент тўқимачилик комбинати коллективи бу йил зиммасига юксак мажбуриятлар олиб ишлаяпти. Тўқимачилар В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб кутиб олиш юзасидан бошланган умумхалқ ҳаракатига қўшилиб, йиллик планни муддатидан илгари бажариш ва қўшимча 200 минг метр тайёр газламалар ишлаб чиқаришга аҳд қилишган.

Эл-юрт олдида берилган ваъданинг тўла уддасидан чиқишга астойдил ҳаракат қилаётган чеварлар аввало илғор иш усулларини қўлланишга алоҳида эътибор беришяпти. Костромалик ҳамкасблари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Валентина Плетневанинг 1970 йил 22 апрелида тежаб борилган хомашёдан маҳсулот ишлаб чиқариш ҳақида барча меҳнаткашларга қарата қилган чақириғи тўқимачилар томонидан ҳам кенг қўллаб-қувватланяпти. Ҳозир корхонада 500 га яқин ишчи шу ташаббусга қўшилди. 2-тўқув фабрикасининг ўртоқ С. Васильев раҳбарлик қилаётган сменасидаги 50 киши хомашё ва материалларни тежаш юзасидан шахсий мажбуриятлар олиб ишлашяпти. Шунинг учун ҳам смена коллективи давлат планларини доим ортиғи билан бажаряпти. Маҳсулот сифатининг яхшиланишига, исрофгарчиликнинг камайишига эришяпти. Фақатгина ўтган ойда планга қўшимча 11 процент маҳсулот тайёрланди.

Йигирувчи Мастура Нурсултонова янги ўрнатилган асбоб-ускуналар қувватидан тўла фойдаланиш соҳасида касбдошларига ўрнак бўлаяпти. Нормани 120 процентга етказиб адо этаяпти. Тўқимачилардан Т. Иванова, А. Демина, А. Югай, И. Киселева ва бошқалар ҳам самарали меҳнат қилишяпти.

А. КИМ.

ИШЧАНЛИК ВА ЖАНГОВАРЛИК УЧУН

ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИДА ҲИСОБОТ-САЙЛОВ ЙИҒИЛИШЛАРИ

Навоий номли колхоз Бекобод районининг энг йирик сертармоқ хўжаликларидан бири. Хўжалик коллективи ўтган йили ажойиб ютуқларни қўлга киритди. Давлатга пахта, шоли, пилла, ғалла сотиш планлари ортиғи билан адо этилди. Чорвачилик ва сабзавотчилик соҳасида ҳам қувончли ютуқларга эришилди. Айниқса иккинчи ва учинчи участкалар пахтакорлари меҳнатидан ҳамма хурсанд бўлди. Бу участкаларда техникадан унумли фойдаланилганлиги учун етиштирилган ҳосил қисқа муддатларда йиғим-териб олинди.

Колхоз аъзолари беш йилликнинг тўртинчи йилида ҳам улкан марраларни кўзлашган. Улар 1600 гектар майдонга чигит экиб, 3800 тонна «оқ олтин» ҳосили олишга аҳд қилганлар. Бу ҳосилнинг салкам 2 минг тоннаси машиналарда териб олинади. Колхозчилар йил бошиданоқ юксак мажбуриятга яраша меҳнат қилиб, далаларда мўл ҳосил етиштирдилар. Ҳозир йиғим-терим авжида.

Колхоз партия комитети коммунистлар авангардлигини тинмай ошириб бораяпти. Ишлаб чиқаришнинг барча тармоқларида коммунистлар асосий куч ҳисобланишади. Коммунистлардан йигирма икки киши звеноларга бошчилик қилмоқда, йигирма олти киши машиналарни бошқармоқда, тўққиз киши чорвачиликда, қирк тўрт киши қишлоқ хўжалигининг яна бошқа тармоқларида меҳнат қиляпти.

Колхоз партия ташкилоти ҳисобида 156 коммунист бўлиб, шулардан 12 киши олий, 16 киши тўлиқсиз олий, 58 киши ўрта маълумотга эга. Бу коммунистлар ишлаб чиқаришда илғор бўлиш билан бирга оммавий-сиёсий ишлар олиб боришда ҳам жонбозлик кўрсатмоқдалар. Бригада ва звеноларнинг барчасига сиёсий ахборотчилар ва агитаторлар бириктириб қўйилган. 19 кишидан иборат «Билим» жамияти аъзолари меҳнаткашлар ўртасида турли темаларда суҳбат ва лекциялар ўтказмоқдалар.

Колхозда партия маорифи ўқуви ҳам намунали ташкил этилган. Ўтган ўқув йилида тўртта участкада ташкил этилган партия сиёсий мактабларида коммунистлардан 104 киши КПСС тарихини ўрганди. Янги ўқув йилига ҳам пухта ҳозирлик кўриб қўйилган.

Колхоз коммунистларининг яқинда бўлиб ўтган ҳисобот-сайлов йиғилишида доклад қилган колхоз партия комитетининг секретари Б. Норжигитов мана шу ютуқларни алоҳида тилга олди.

Колхоз партия ташкилоти хотин-қизлар совети ўртоқлик суди, халқ дружинаси ишларини жонлаштириш устида бир қатор тадбирлар кўрган бўлса-да, ҳали улар етарли эмас. Касаба союзлари ва комсомол ташкилотларига партия раҳбарлигини таъминлаш соҳасида ҳам ҳали кўп ишлар қилиш керак.

Ўтган йили меҳнаткашлар ўртасида 131 та лекция, 124 та доклад ўқилди, 234 марта кинофильм намойиш қилинди. Участкаларда ташкил этилган сиёсий тўгаракларга 144 киши жалб этилди. Бу тадбирлар, албатта, мақтовга лойиқдир. Бундан буён партия ташкилоти ўтказилаётган ҳар бир тадбирнинг самарадорлиги учун тинмай кураш олиб борса, яна ҳам яхшироқ бўларди.

Доклад юзасидан музокараларда биринчи бўлиб учинчи участка партия ташкилотининг секретари М. Ҳамзаев сўз олади. У колхозчиларга кўрсатилаётган маданий-маиший хизмат даражасининг пастлиги, дала шийпонларининг хувиллаб ётганлиги, оммавий-сиёсий ишлар қўламининг торлиги устида куйиниб гапирди.

Музокараларда шунингдек, марказий ремонт устахонаси мудири Т. Қиличев бригада бошлиғи Х. Норжигитов, 2-участка бошлиғи У. Бобобеков, колхоз раиси О. Отабоев ва бошқа ўртоқлар ҳам қатнашиб, ҳисобот даврида партия ташкилоти эришган ютуқлар ва йўл қўйилган нуқсонлар устида батафсил тўхталдилар.

Йиғилишда колхоз партия комитетининг янги состави сайланди.

Т. УМУРЗОҚОВ.

ТОШКЕНТДАГИ 2-пойафзал фабрикасининг 3-цех механиги Нина Юсупова фабрикада ўн йилдан бери ишлаб келяпти. У ўзига биркитилган машиналарнинг яхши ҳолатда бўлишини доимо таъминлаб туради. Суратда: Нина Юсупова иш устида.

А. ТУРАЕВ фотоси.

Студентлар сафари

— Муҳаммаджонга ҳавасим келади. Ҳозир у доҳиймиз бўлган жойларда сайр этиб юргандир, — дейди қорачадан келган, истараси иссиққина қиз дугонасига. — Икки фандан «тўрт» олмаганимда, мен ҳозир сафарда бўлардим.

Чиндан ҳам қизларнинг гапида жон бор. Бундан икки ҳафта муқаддам Тошкент Давлат университетининг бир группа аълочи талабалари пролетариат доҳийси бўлган жойлар Куйбишев, Қозон, Ульяновск, Москва, Ленинград шаҳарлари бўйлаб саёҳатга жўнашди. Улар орасида журналистика факультетининг II курс талабалари М. Обидов, О. Усанов, Н. Саъдуллаев каби йигирмадан ортиқ йигит-қизларни кўриш мумкин.

Шунингдек, куни кеча университетнинг яна бир группа студентлари ватанимиз пайтахти томон йўл олишди. Механика, математика факультетининг III курс талабаси Ю. Садриддинова, юридик факультетидан, актив жамоатчи Б. Ибратов, химия факультетидан Ҳакимжонов ва бошқалар бирнеча кун Москвада бўлиб, доҳий мавзолейига гулчамбарлар қўйишади.

Иброҳимова, Тўйчиева (биология факультети), Зафарова (юридик факультети) каби 30 нафар аълочи студентлар эса республикамизнинг Самарқанд, Бухоро сингари тарихий шаҳарлари бўйлаб саёҳатга чиқадилар.

Сафарингиз сермазмун ўтсин, дўстлар!

С. МАТЕҚУБОВА.
ТошДу студенти.

ЮКСАК НОМ ЭГАЛАРИ

Шу кунларда қайси муассаса, корхона, завод ва ташкилотларга борманг, пролетариат доҳийси В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги тўйини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун ҳормай-толмай меҳнат қилаётган қалби олов кишиларни кўрасиз.

Пойтахтимизнинг «Қорақамиш» массивида жойлашган 69-почта ходимлари ҳам бундан четда қолмаяптилар. Хонадонларга газета-журналлар ва хатлар ўз вақтида етказиб берилялти. Алоқачилар II квартал планини 105 процент қилиб бажардилар. Бунда айниқса, оператор Раъно Мирхалилова, почтальонлардан Хомид Муслимов, Минаввар Раҳимулина каби меҳнатсеварларнинг ҳиссалари катта бўлди.

Почта ходимлари меҳнаткашларни келаси йил газета ва журналларига обуна қилишни ҳам қизитиб юборишган. Ҳозиргача 1500 сўмлик обуна қабул қилинди. Яқинда 69-почта ходимлари «Коммунистик меҳнат коллективи» деган юксак номга сазовор бўлишди.

Ҳ. ИНОҒОМОВ.

ОЛОВ ҚАЛБ ЙИГИТ

ТУРЛИ КАСБ ЭГАЛАРИ

«ГАЗ-51» машинасини моҳирлик билан ҳайдаб бораётган йигит кун чиқар томондаги ҳосили мўллигидан шохларини қуйи эгган олмазорларга завқ билан боқиб, чеҳрасида табассум билан гап бошлади:

— Далаларимизнинг эрта тонгдаги манзараси жуда ҳам гўзал бўлади-да. Мен тоғ чўққилари устидан аста мўралаб чиқаётган қуёшни кутиб олишни яхши кўраман. Ана шу пайтда далалар шу қадар файзли бўладики! Муздек, мусаффо ҳавони айтмайсизми, жонингга ҳузур бағишлайди. Тонг манзарасини шоирлар жуда яхши таърифлашади. Мен бўлсам яхши сўзлар тополмайман. Негаки, менинг касбим бўлак. Майли, табиатни куйлашни шоирларимизга қўйиб берайлик, лекин мана шу шоферлик ҳам яхши ҳунар. Доимо катта йўлда, кишилар орасида, ҳаёт қайнаган ерларда юрасан.

Узоқ-узоқларга чўзилган йўл бўйлаб машина гоҳ адр устида, гоҳ адр этагида олға силжирди. Йигит шу йўлларга тикилганича рулни равон бошқарар экан, мен савол бердим:

— Кечирасиз, — дедим, — шоферлик ҳунарини эгаллаганингизга анча йил бўлдими?

— Ҳа, кўп бўлди. Лекин беш йилдан буён Чирчиқ шаҳар йўллар бошқармасининг ички бўлимида инспектор — назоратчи бўлиб ишлайман. Ўтган йили меҳнат отпускамдан фойдаланмагандим. Бу йил икки йиллигини битта қилиб отпуска олдим. Дам олишга чиқдим-у, тўғри мана шу сиз айланиб кўраётган совхоз идорасига келдим. Уйим шаҳарда. Совхоз бўлса биздан унчалик узоқда эмас. Шу важдан отпуска вақтида машина ҳайдаб, совхоз ишларига оз бўлса ҳам ёрдам берай, дедим. Мана, кўриб турибсиз, совхоз раҳбарлари миннатдорчилик билан кутиб олишиб, шу машинани беришди.

Ҳамроҳимнинг бўлак касбда ишлаши ва отпуска туфайли ёрдамга келганини эшитиб, ўзимча ундан хурсанд бўлиб хаёл суриб борар эканман, яна сўрадим:

— Бу, дейман, асосий хизматда унвонингиз бўлса керак?

— Милиция кичик лейтенантиман.

Машинамиз якка йўлдан бурилиб, кенг асфальт йўлга чиққанида ўнг томонимизда кўм-кўк бедазор пайдо бўлди. Ўримни бошлаган «КИР-15» агрегати тракторга тиркалган ҳолда бир текис ва тоза ўриб борарди. Янги ўрилган беданинг ҳиди думоққа келиб уриларди. Йигит меҳнат қайнаётган бедазор томон нигоҳ ташлар экан, ўзи туғилиб ўсган қишлоғи ҳақида ҳикоя қила бошлади:

— Бўстонлиқнинг Нанай қишлоғида туғилиб ўсдим. Ўша ерда уйландим. Бола-чақали бўлганимдан кейин иш юзасидан шаҳарлик бўлиб қолдим. Биласизми, болалик чоғимда кўрганларимнинг ҳаммаси — тоғ этагига жойлашган қишлоғимиз, у ерда гуркираб ўсаётган ноз-неъматли дарахтлар, ўрмонлар, турли-туман гиёҳлар иси ҳали-ҳали димоғимдан кетган эмас. Ёшликдан табиат манзараларининг мухлисиман. Мени совхозга етаклаб келган нарса биринчидан, шу қизғин паллада дўстларга ёрдам бериш бўлса, иккинчиси файзли далалар.

Ҳа, табиатнинг нафис ва гўзал манзараларини чин қалбидан севган бу йигит мана шу бир кичик суҳбатда ўзининг меҳнатсеварлиги, камтаринлиги, хушмуомалалиги билан киши фикри-зикрини ўзига жалб этарди.

Машина совхоз идораси олдида тўхтаганида кабинадан чиқар эканман, шофер йигит билан эски қадрдонлардек самимий хайрлашдим. Совхоз ишлари билан бир қадар танишиб чиққанлигим ҳақида директорга, парткомга гапириб берганимдан кейин, ҳалиги шофер йигит ҳақида улардан сўрадим. Директор Анваржон Ўрмонов мамнун сўзларди. «ГАЗ-51» машинаси бу йигит қўлида бетиним ҳаракатда экан. Эрталаб соат олтида совхоз марказидан 25 чақирим четда бўлган Озод-бош бўлимидан қурувчи — ишчиларни йиғиб, марказий бўлимга — янги ферма қурилаётган ерга олиб келар, кечқурун соат беш яримда уларни уй-уйларига олиб бориб қўяр экан. Ана шу оралиқдаги вақт ичида хўжаликнинг турли ишларини енгиллаштирар, қўлидан келганича ишчилардан ёрдамини аямас экан.

— Совхозга келган кунининг эртасигаёқ,— деди Анваржон,— бутун шоферларни йиғиб, йўл қоидалари ҳақида суҳбат ўтказди, йўл-йўриқ кўрсатди. Ундан қишлоғимизнинг каттадан — кичик ҳаммаси миннатдор. Кечани — кеча, кундузни-кундуз демайди. Врачгами, туғруқхонагами, ҳамиша тайёр. Бажонидил бажаради.

Анваржоннинг суҳбати давом этар экан, ота-боболаримизнинг «ота боласи бўлма, одам боласи бўл» деган ҳикматли гапи ёдимга тушиб кетди.

— Бу олов қалб йигитнинг беш фарзанди бор,— деди Анваржон,— уларга чинакам меҳрибон, ғамхўр ота. Ўзи коммунист. Агар у йигит билан яқиндан танишмоқчи бўлсангиз, марҳамат, Чирчиқ шаҳридаги Поточная кўчасидаги 36-уйда яшайди.

Биз «Химик» совхози раҳбарлари билан хайрлашар эканмиз, жонкуяр, меҳнатсевар шофер йигит Ҳайитбой Ашурматов билан танишганимиздан беҳад хурсанд эдик.

Ҳ. ИБРОҲИМОВ,
Оржоникидзе райони.

ҚАТРАДА АКС ЭТГАН ҚУЁШ

Лавҳа

Ўттиз етти йил! Халқ маорифи ишига бағишланган 37 йил. Бу йиллар Зайнаб опа пешанасига ажинлар-у, сочларига қор нусхини солиб кетди. Бу йиллар унга обрў ва эътибор инъом этиб кетди. Йўқ, янглишдим: инъом этмади, уларнинг ҳаммасига Зайнаб опанинг ўзи меҳнат қилиб, заҳмат чекиб эришди.

...Зайнаб Гариевнанинг меҳнат фаолияти 1932 йилда Тошкент хотин-қизлар педагогика техникумини тугатганидан сўнг, Қозоғистоннинг Орск шаҳридаги болалар уйида ишлашдан бошланди. Кейинчалик 1936 йилда Тошкентга келиб, Чўпонотадаги мактабда, Октябрь районидаги 1-ўрта мактабда ўқитувчилик қилди. Талабаларга оқ-қорани танитди, уларни халққа, она-Ватанга, партияга чуқур муҳаббат руҳида тарбиялади. 1948 йилдан 27-болалар уйида директорлик вазифасида ишлай бошлади. Бу ерда ҳам Зайнаб опа меҳнатсеварлигини, жонкуярлигини, болаларга меҳрибонлигини, яхши раҳбар ва ташкилотчилигини кўрсатди.

Зайнаб Хайруллинанинг 1952 йилдан кейинги ҳаёт йўли социал таъминот иши билан чамбарчас боғланиб кетди. Шу йилдан бери опа Тошкент шаҳар социал таъминот бўлими ҳузуридаги болалар уйида директорлик қилиб келмоқда. Болалар уйи уруш тугагандан сўнг кенгайиб кетди. 50 ўрин 100 ўринга кўпайди. Болалар уйи Зайнаб опа раҳбарлигида оёққа турди. Болалар уйи шаҳар четидаги янги муҳташам бинога кўчиб ўтиши билан ўринлар сони уч юзтага кўпайди. Зайнаб опанинг жонкуярлиги билан беш гектарли территория кўкаламзорлаштирилди, гуллар экилди. Кўмкўк дарахтлар, ям-яшил кўкаламзорга кўмилган муҳташам бинода ҳозир 300 дан ортиқроқ 4 ёшдан ўн олти ёшгача бўлган болалар яшашмоқда. 162 кишилик коллектив уларнинг ишида мураббий, улар устида гирди-капалак, атрофида парвона. Раиса Газизова, Клавдия Федосева каби тарбиячилар, К. Аҳмедова, А. Гайфуллина, М. Кожанова ва П. Климова каби ҳамширалар 20—25 йиллик умрларини машаққат ва сабр-чидам талаб қиладиган ишга бағишлаганлар. Н. Баринова, Ф. Ҳалитова, П. Ковшова каби медицина ходимлари ва ошпазлар болаларнинг соғлиги, саломатлиги йўлида қайғурадилар.

Бу ердаги меҳнат, ўқиш, музика ва расм тўгаракларида лаёқатли ўқувчилар машғулот ўтказадилар. Ақлий қобилият шу тариқа ўса боради.

Болалар уйида нимаики иш қилиниб, муваффақиятли чиқар экан, буларнинг барчасига Зайнаб Гариена бош-қош бўлади. Шунинг учун биз бугунги кунда «Болаларга она бўлишдек, уларга раҳнамолик қилишдек эзгу ишингиз йўлида сира ҳориманг, Зайнаб опа» дегимиз келади.

Яқинда болалар уйига Америка Қўшма Штатларидан делегация келди. «Биз бу ердаги шароит, ғамхўрликларни кўриб ҳайратда қолдик. Бундай шароит, ҳатто энг ривожланган бизнинг мамлакатимизда ҳам йўқ» деб ёзишибди америкалик врачлардан Бетти Фланегел ва Нивиел Кналеф.

Ҳа, қатрада қуёш акс этганидек, шу болалар уйи мисолида ёш авлод бахтиёрлигини кўриш мумкин.

С. САЙДАЛИЕВ.
Тошкент Давлат педагогика институтининг студенти.

ЎЗБЕКИСТОН қаттиқ қотишмалар ва ўтга чидамли металлар комбинати ишчилари Ольга Кофлер ва Юлия Кобзаревалар белгиланган нормани доим зиёдаси билан бажаришяпти. Суратда: О. Кофлер ва Ю. Кобзаревалар иш устида.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

ЎРТОҚ Г. ГУСАК ДОКЛАДИ

ПРАГА. (ТАСС). Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. Гусак 25 сентябрда ЧКП Марказий Комитетининг пленумида «Ҳозирги аҳвол ва партиянинг бундан буёнги вазифалари тўғрисида» ЧКП Марказий Комитетининг президиуми номидан қилган докладни ЧТК агентлиги тарқатди.

ЧКП Марказий Комитети Марказий Комитет президиумининг топшириғига биноан, деди Г. Гусак, ЧКП Марказий Комитетининг май пленумидан бери ўтган давр ичида мамлакатимиз ва жамиятимизнинг ривожланиши тўғрисидаги ҳисоботни, Президиумнинг баъзи принципиал проблемаларга нисбатан нуқтаи назарини ва унинг партиянинг бундан буёнги қиладиган ишларига лойиқ лойиҳасини сизларга тақдим этаман.

Марказий Комитетнинг апрель пленуми партия ва жамиятимизни чуқур танглик ҳолатидан чиқариб олиш йўлини зўр ғайрат билан қидиришга қарор қилди. ЧКП Марказий Комитетининг май Пленуми шу йўлларни, тангликдан чиқишнинг иложини ва бундан буён қилинадиган ишларнинг методларини ўзининг ҳужжатларида кўрсатиб берди.

Партиямизнинг кўп минглаб ходимлари ва унинг раҳбаралиги Марказий Комитетнинг май пленуми қарорлари руҳида жадаллик билан қилган ишларини якунлаб шуни айтиш кераккки, партия ҳамма соҳаларда айниқса тараққиётга, ютуқларга ва муқимлашишнинг биринчи палласига эришди. Бизнинг бутун сиёсий ва ижтимоий ҳаётимизда ҳамда ташқи сиёсий муносабатларимизда муайян осойишталик вужудга келди ва маълум танглик ҳолатларини бартараф қилиш жараёни бошланди.

Партиямизнинг марказдаги, областлардаги, районлардаги ва кўпгина бошланғич ташкилотларидаги раҳбарлик бўғинлари мустаҳкамланди, Марказий Комитет белгилаб берган принципиал сиёсатни қўллаб-қувватлаётган актив ядро ўсиб бормоқда, энг хилма-хил участкаларда партиямиз активлари ва ходимлари катта қисмининг активлиги ва фидокорлиги ўсиб бормоқда. Партия, ҳар ҳолда унинг соғлом ядроси — ўзининг ишчанлик қобилиятини ва жанговарлик қобилиятини тиклаб олмоқда. Партиямиз структурасининг айрим бўғинларидаги кадрлар ўзгартирилганлиги бу ривожланишга катта ёрдам берди. Ҳозирги кунда шуни айтиш мумкинки, партиямизнинг раҳбарлиги партия ва жамоат ҳаётининг жуда хилма-хил участкаларида ишлаб турган ўз аъзоларининг кўпчилик қисмига астойдил таяниши мумкин.

Ўтган тўрт ой, деди сўнгра Г. Гусак, май пленумининг қарорларини амалга ошириш юзасидан берилган директиваларга мувофиқ қилинаётган ҳаракатлар ижобий натижалар бераётганлигини, май пленумининг қарорлари тўғри қарорлар бўлганлигини ва бундан буён ҳам конкрет программа бўлиб қолаётганлигини кўрсатди, ўзимиздаги танглик ҳолатини батамом бартараф қилмоқ учун проблемаларни ҳал этиш соҳасида биз борадиган реал йўл бўлиб қолаётганлигини кўрсатди.

Бизда бўлган антисоциалистик ва ўнг кучлар билан курашга партия органлари ҳамда давлат ва жамоат органларининг аъзолари анчагина ғайрат ва куч сарфлаши лозим бўлиб қолмаганида эди, партиямиз ва халқимиз қилаётган ишларнинг натижалари беқиёс яхшироқ бўла олур эди.

Аксинча, бутун шу ойлар давомида антисоциалистик ва ўнг кучлар билан кескин сиёсий кураш олиб боришга тўғри келди, бу кучларни империалистик ва эммигрант марказларнинг ҳамда мамлакатимиз ичида бўлган ва улар билан боғланган кучларнинг қутириб қилаётган пропагандаси қувватлаб турди.

Ички реакцион кучлар ва уларнинг чет эллардаги буржуа иттифоқчилари, ҳимоячилари ва ҳомийлари иттифоқчи қўшинларнинг мамлакатимиз территориясига кирганлигига йил тўлиши муносабати билан шу йилнинг августида катта оммавий ҳуружлар ташкил этмоқ учун куч тўплай бердилар. Бу билан улар партиямиз ва давлатимиз сиёсатининг обрўйини тўкмоқчи бўлдилар, давлатимизни парокандаликка, катта тангликка ва янги фожиона ҳолатларга солмоқчи бўлдилар. Антисоциалистик, ўнг кучларнинг тўғридан-тўғри контрреволюцион ҳаракатларга айланиб кетган иғвогарликлари шу кучларнинг ташкилотчилари ва қатнашчилари мағлубиятга учраши билан тугади. Мамлакатимизда бўладиган ҳар қандай қўпорувчилик ҳаракатларини енгиб, бутун мамлакатимиз территориясида ҳуқуқий тартибни таъминламоқ учун партиямиз ва социалистик давлатимизнинг кучи етарли эканлигини шу йилнинг августи яққол кўрсатди.

Шу нарса мутлақо аён бўлиб қолдики, меҳнаткаш халқимизнинг кенг табақалари, аввало ишчилар синфи ва қишлоқ меҳнаткашлари қўпорувчи группалар ва кучларнинг даъватларига ва шиорларига қулоқ солмадилар, улар осойишталикни сақлаб қолиб, ақл-идрок билан ҳаракат қилиб, шу тариқа партия ва давлат раҳбарлигининг давлатимизда осойишта ҳаётни таъминлаш ҳамда давлатимизнинг муайян мақсад йўлида ривожланишини таъминлаш учун қилаётган ҳаракатини тўла равишда қўллаб-қувватладилар. Жамиятнинг етакчи синфи бўлган ишчилар синфимизнинг ва кооперативлашган деҳқонларимизнинг ҳал қилувчи ядролари ўзининг сиёсий ва маънавий онглилик кўрсатганлигига юксак баҳо бериш зарур, улар мана шу ҳаракатларга аралашмадилар ва айтиш мумкинки, давлатимизнинг бутун территориясидаги айрим жойларни мустасно қилганда душман кучларининг ҳар қанча даъватларига, агитациясига ва ташкилий уринишларига қарамай, осойишта ва нормал ҳаёт таъминланди.

Словак миллий қўзғолонининг 25 йиллиги бутун давлатимиз территориясида байрам қилинганлиги ҳам ишчилар синфи ва меҳнаткаш халқимизнинг ҳақиқий эътиқодларини очиқ кўрсатди. Словак миллий қўзғолонининг 25 йиллиги муносабати билан боғлиқ бўлган — контрреволюцион кучларнинг августдаги уринишлардан сўнг бевосита ўтказилган — мана шу оммавий тадбирлар меҳнаткаш халқимизнинг ҳақиқий эътиқодини бутун дунёга намойиш қилди ҳамда Совет Армияси бутун давлатимизни озод қилганлигининг 25 йиллиги муносабати билан ўтказиладиган байрамга муносиб ва онгли равишда қилинган тайёргарлик бўлди.

Жаҳондаги ва ўзимиздаги революцион кураш тажрибаси шуни очиқ кўрсатиб турибдики, деди ўртоқ Г. Гусак, антисоциалистик ва ўнг кучлар ошкора курашда мағлубиятга учраганларидан кейин нолегал ва ярим легал кураш методларини тобора кўпроқ қўллана берадилар, пассив қаршилик кўрсатишга, саботаж қилишга, якка террор қилишга чақира берадилар; улар қўпорувчилик ишларини ташкил этишга интиладилар, маданият, маорифнинг турли участкаларида, давлат ва экономика аппаратларида, касаба союзларида, ёшлар ҳаракатида ва шу кабиларда ўзларининг позицияларини сақлаб қолишга уринадилар. Улар яшириниб олишди, энди «қишдан бир амаллаб чиқиб олиш»ни истаб, янги фурсат келишини, янги хатолар бўлишини кутиб турмоқчилар. Буни билиб қўйиш керак ва шунинг учун ҳам бундай кучлар билан сиёсий курашни изчиллик билан олиб бориш, уларнинг ғоявий ва ташкилий марказларини фош қилиб ташлаш, сиёсий курашда уларнинг далиллари ва демагогиясини тормор қилиш, қонунларни бузганлари тақдирда эса уларни жавобгарликка тортиш керак.

Жамиятимиздаги антисоциалистик кучлар билан, партия ичидаги ўнг оппортунизм билан кураш олиб бориш ва шу тариқа бундай ҳаракатлар ва ҳаддан ошишларнинг такрорланишига йўл қўймаслик, парокандалик ва танглик, ҳолатлари такрорланишининг олдини олиш ҳамда ижобий вазифаларни ҳал этмоқ учун шарт-шароит вужудга келтириш бундан буён ҳам партиямиз курашининг асосий фронти бўлиб қолади. Бу эса, ҳамма соҳаларда қатъий сиёсий ташкилий чоралар кўришни ва кадрларга доир чоралар кўришни талаб қилади.

Кейинги тўрт-беш ойларнинг тажрибаси бизни яқин ўтмишда қолиб кетган ривожланишимизга қайрилиб қарашга, жамиятимиз ва давлатимизнинг ривожланишидаги асосий босқичларни партиямизнинг кўп сонли аъзоларига ва миллион-миллион меҳнаткашларга қайта-қайта тушунтириб беришга мажбур қилади. ЧКП Марказий Комитетининг май пленуми 1968 йилнинг январига қадар ҳам, ундан кейин ҳам партиямиз ва жамиятимизда бўлган ривожланишни анализ қилиб беришни ҳамда бу анализни Марказий Комитет пленумларидан бирининг кўриб чиқиши учун тақдим қилишни Президиум зиммасига юклаган эди. ЧКП Марказий Комитетининг президиуми ўз аъзоларидан иборат комиссия тузди, шундан сўнг мана шундай анализ қилиш ишлари бошланиб кетди.

1968 йил январидан кейинги даврга баҳо беришда биз бир-бирига қарама-қарши бўлган икки фикр борлигини кўриб турибмиз. Бир томондан — антисоциалистик кучлар ва ўнг оппортунистлар партиямиз ва халқимизнинг социалистик жамият қуриш учун йигирма йилдан зиёдроқ олиб борган бутун курашини қоралай бердилар. Буни миллионлаб кишиларимизнинг ва юз минглаб соф виждонли партия аъзоларининг кўп йиллик ҳаракатига ва фидокорона меҳнатига тўғри назардаги қараш, деб бўладими ахир?

Чехословакия Коммунистик партияси раҳбарлигида биз ўзимиздаги эксплуататорлар синфини, банкирларни, фабрикантларни, йирик помешчикларни ва бошқа ҳар хил табақаларни, яъни меҳнаткашларни эксплуатация қилиш ҳисобига яшаб келган унсурларни тугатдик. Мамлакатимизнинг саноат потенциали бир неча баравар кўпайди. Меҳнаткашларнинг турмуш даражаси кескин равишда ошди, социал ва медицина шароити яхшиланди, маданий савия анча ўсди. Қишлоқ хўжалиги кооператив асосида қайта қурилганлиги натижасида қишлоқларимиздаги қашшоқлик йўқотилди.

Бугунги Чехословакия ривожланган давлат бўлиб, бундан 25 йил муқаддам ёки ундан ҳам кўпроқ вақтдаги мавжуд буржуа давлатига нисбатан ҳамма соҳаларда ривожланишнинг таққослаб бўлмайдиган даражадаги юқорироқ босқичида турибди. Социалистик тузумнинг душманларигина, ишчилар синфи ва меҳнаткаш халқнинг янги мавқеига душман бўлганларгина бу натижаларни кўрмасликлари, назар писанд этмасликлари ва инкор қилишлари мумкин. Биз ўзимизнинг ишимизда бундан буён ҳам социалистик жамият қуришнинг барча ижобий натижаларига таяниб ҳаракат қила берамиз, яхши, соғлом, ижобий нарсаларнинг ҳаммасида партиямиз ва давлатимиз ишидаги давомийликни сақлаб қола берамиз. Бу — ишнинг бир жиҳати. Иккинчи жиҳати шуки, социалистик жамият қуриш ва синфий кураш жараёнида бизда кўпгина жиддий хатолар ва камчиликлар ҳам тўпланиб қолди, улар партиянинг сиёсатига, жамиятимизнинг ривожланишига зарар етказиб келди ва булардан кўпгина гражданларимиз зарар кўрди. Эллигинчи йилларда қонунлар қўпол равишда бузилганлигини партиямиз аъзоларига ва бошқа гражданларга нисбатан сохта айблар тўқилиб репрессиялар қилинганлигини, асоссиз равишда маъмурий аралашишларни партия рад этди, қоралади ҳамда бундан келиб чиққан зарар ва хатоларнинг ҳаммасини тузата бошлади ва тузатишни давом эттира беради.

Бироқ, бунда А. Новотний партияга раҳбарлик қилиб турган вақтлардан бошланган бошқа хатолар ҳам кўп. Бу хатолар натижасида жамиятимизда, унинг энг хилма хил соҳаларида турғунлик ва танглик вужудга келди. 1953—1956 йилларда халқаро коммунистик ҳаракатда ўсиб келаётган ва Совет Иттифоқи Коммунистик партияси XX съездининг баъзи хулосаларида ҳамда ташаббускор таклифларида ўз ифодасини топган янги оқимга жавобан Новотнийнинг раҳбарлиги принципиал чора ва тадбирлар кўра олмади. У тўпланиб қолган камчиликлар ва хатоларни очиқдан-очиқ эътироф қилишга, марксча анализ қилиб беришга, уларни қатъият билан бартараф қилишга журъат эта олмади.

Проблемаларга нисбатан синфий ёндошиш бўғиб қўйилганлиги, идеология иши ҳамда партия аъзоларига ва барча меҳнаткашларга актив тарбиявий таъсир ўтказиш сусайтириб юборилганлиги асосий сабабларнинг бири бўлди. Пролетар интернационализми руҳида тарбиялаш сусайтириб юборилди, халқларимиз ва майда миллатлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг етилган проблемалари ҳал қилиб берилмади.

Новотний қилаётган раҳбарлик идеологик ва сиёсий ишдаги камчиликларни партия ва давлатга раҳбарлик қилишнинг бюрократик методлари билан ҳамда маъмурий аралашиш билан хаспўшлаб келди. Иккинчи томондан, бу раҳбарликдаги принципсиз оппортунизм ўнг кучларга, айниқса идеологик ва маданий участкаларда, ўзларини сақлаб қолишга, уюшишга ҳамда партия ичида ва унинг ташқарисида ўзларининг оппортунистик ва ревизионистик тенденцияларини ҳамда мақсадларини шакллантиришга имконият берди. Новотний ва унинг атрофидагиларнинг субъективизми бир томондан шунга олиб келдики, етилган проблемалар масалан, экономика, миллий сиёсат, реаблитация ва шу каби масалалар ҳал қилинмай қолди. Иккинчи томондан бу субъективизм шунга олиб келдики, амалга оширилган ижтимоий тараққиёт идеаллаштирила берди, ижтимоий тараққиётнинг бутун бир босқичини хатлаб ўтган ва реал бўлмаган шиорлар ўртага ташлана берди. Кўпгина проблемалар ҳал қилинмаётган ва қийинчиликлар партиянинг оддий аъзолари ва қолган соф виждонли гражданлар устига тушаётган бир пайтда шундай қилинди.

Халқимизнинг кўпчилиги, деб давом этди ўртоқ Г. Гусак, 1968 йил январидаги ўзгаришларни табриклади. ЧКП Марказий Комитети 1968 йилнинг январида бошлаган ўзгаришларнинг моҳияти бундан олдинги йилларда қўлга киритилган ижобий натижаларнинг ҳаммасини ривожлантиришдан, мамлакатимиздаги социалистик ижтимоий тузумнинг барча объектив афзалликларидан тўла равишда фойдаланиш ва етилган проблемаларни ҳал қилиш имкониятига эга бўлмоғи учун хатолар ҳамда камчиликларни, тўсиқлар ва ғовларни бартараф қилишдан иборат бўлди. Бу эса, партиямизга, халқимизга катта тарихий имконият очиб берди.

Марказий Комитет 1968 йил апрелидаги ўзининг пленумида бу янги мақсадларни ҳаракат программаси қилиб ифодалашга уринди. Бироқ, бу программага оппортунистик группалар ўзининг катта тазйиқини ўтказди. Январдан кейинги сиёсатни гарчи назарий жиҳатдан чуқурлаштириш, кўп жиҳатдан тузатиш, конкретлаштириш ва бирма-бир амалга ошириш лозим бўлса ҳам аммо бу сиёсатнинг асосий моҳияти ҳозирги кунда ҳам партия программаси учун негиз бўлиб қола беради.

1968 йилнинг январидан кейинги катта тарихий имконият нега бой бериб қўйилди, шу даврнинг ўзида социалистик тузумга путур етказиш, бу тузумнинг тиргакларини хавф остида қолдириш излари мавжудлигининг сабаби нима ва ривожланиш нега бултурги август воқеаларига олиб келди, деган саволни ҳамиша ўзимизга бераётирмиз, деди сўнгра Г. Гусак. Аввало шуни назарда тутиш керакки (буни бизнинг Марказий Комитетимиз май ойидаёқ айтиб ўтган эди) антисоциалистик кучлар ва ўнг оппортунистлар партияда фақат 1968 йилнинг январидан кейингина пайдо бўлган эмас, улар партия ичида 1968 йилнинг январига қадар ҳам муайян даражада ҳаракат қилиб келган эдилар. Новотний раҳбарлигининг оппортунистик сиёсати уларнинг фаолиятини ва ташкил топишини анча енгиллаштирди. Шу кучларнинг ядроси 1968 йилнинг январидан олдиноқ ташкил топган эди, январдан кейин эса, иккинчи маркази тариқасида ўз ниятини ва мақсадларини кўзлаб иш олиб борди.

ЧКП Марказий Комитетининг 1968 йил январида бўлиб ўтган пленумида сайланган ва ўтган йилги апрель пленумида составни бирмунча ўзгартирилган партия раҳбарлиги сиёсий жиҳатдан бир хил эмас эди, унда бирлик йўқ эди, унга ўнг оппортунистик кучларнинг намояндалари кириб олган эди, унинг равшан концепцияси йўқ эди, у ишчилар синфига ва марксча-ленинча анализга қаттиқ таянмаган эди, унга қатъият ва ғайрат билан раҳбарлик қилинмас эди. Шу сабабли у 1968 йил январидан кейин сиёсий ҳаётимизда очиқ равшан намоён бўла бошлаган ва партиянинг ўша вақтдаги раҳбарлиги вақт ўтган сари уддалаши қийин бўлиб борган баъзан ташкилий, баъзан стихияли ва хатарли ижтимоий тазйиққа қаршилик кўрсата олмади.

Ўтган йил апрелида тасдиқланган ҳаракат программасида, программадаги принципиал кўрсатмаларда муросасозлик руҳидаги дудмал таърифлар пайдо бўлди, бу таърифлар ўнг кучларнинг таъсирига ён беришдан бошқа нарса эмас эди. Бу нарса, масалан, партиянинг етакчи роли хусусидаги янги таърифда ўз ифодасини топган. Ҳокимиятнинг кўрсатма бериш воситалари ва қуролларини бир томонлама абсолютлаштиришдан иборат аввалги таърифга нисбатан (январдан аввалги раҳбарлик ўзининг сиёсий ночорлиги ва уқувсизлигидан чиқмоқ учун кўпинча шундай қилар эди) ҳаракат программаси партиянинг раҳбарлик ролини амалга оширишда ҳокимиятнинг сиёсий воситалари ва қуроллари бирлигини инкор қилар эди.

Оммавий ахборот воситаларига таъсир ўтказиш ишида бу нарса айниқса яққол кўриниб қолди. Партия раҳбарлиги аслида бу соҳадаги позицияларни бой бериб қўйди. Бу раҳбарлик оммавий ахборот воситаларидаги ўнг ва антисоциалистик кучлар олдида чекинди.

Оммавий ахборот воситаларининг катта қисми ўнг кучлар қўлида контроль қилинмайдиган ва партиядан мустақил бўлган қуролга айланиб қолди, ўнг кучлар оммавий ахборот воситалари ёрдамида мамлакатимизда социализм қуриш билан ўтган 20 йилни, одамларни, ғояларни, ишларни, бутун партияни, унинг ички ва ташқи сиёсатини муттасил обрўсизлантириб келдилар. Улар буржуа Чехословакия Республикаси давридаги майда буржуа идеалларини оқлаб, уларни қайта тиклай бошладилар, улар Совет Иттифоқига ва давлатимизнинг бошқа энг яқин иттифоқчиларига қарши кенг кампанияни авж олдириб юбордилар.

Шу билан бирга антисоциалистик ва ўнг кучлар ҳаммага маълум бўлган К—231, КАН клубларининг ҳамда бошқа ошкора, ярим ошкора ва пинҳона жамиятлар ва ташкилотларнинг кенг кўламда ташкил этилган тармоқларида иш олиб бордилар. Улар Миллий фронтнинг мавжуд ташкилотларига суқулиб кириб олиб, уларни қўлга олишга уриндилар, улар социал-демократияни жонлантиришга интилдилар ва «плюралистик» демократия назариясини ва — бошқача йўллар билан — буржуа-демократик жамияти моделини тарғиб қилдилар.

Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ўтган йилги май пленуми қарорини бунга мисол қилиб келтириш мумкин. Бу қарорда, гарчи, партиядаги ўнг кучларнинг хавфи етарли даражада анализ қилиб берилмаган бўлса ҳам, лекин антисоциалистик кучларнинг жуда хатарли эканлиги кўрсатиб ўтилди. Бу қарор амалда бажарилмай қолиб кетди.

Ҳозирги пайтда ЧКП Марказий Комитети Президиумининг партия XIV съездини тезроқ чақириш тўғрисидаги қарорини ҳам эслатиб ўтмоқ керак. ЧКП Марказий Комитети апрель ойида съездни — башарти унга программа, ташкилий ва кадрлар жиҳатидан яхши тайёргарлик кўрилса, — узоғи билан 1968 йилнинг охирида чақиришга қарор қилган эди. Лекин президиум ўнг кучларнинг тазйиқи остида ўртоқ Дубчекнинг ташаббуси билан ўз фикрини ўзгартиради ва фавқулодда съездни 1968 йил сентябрь ойининг бошида чақиришни тавсия қилади. XIV съезд муносабати билан ўнг ва антисоциалистик кучлар катта ҳужумни авж олдирмоқ учун пайтдан фойдаланиб қолдилар, съездни тайёрлаш иши аслида партия раҳбарлиги қўлидан бой бериб қўйилган эди. Ўнг ва антисоциалистик кучлар ташкилий йўллар билан ва айниқса оммавий ахборот воситалари ёрдамида съезд делегатларини ва янги Марказий Комитет аъзолигига номзодларни сайлашга ҳал қилувчи таъсир ўтказиб шу тариқа съезддаги бутун партиядаги раҳбарлик лавозимларини ўз қўлларига олишга ҳаракат қилдилар. Съездни тезроқ чақиришга доир бу масала, партия раҳбарлигининг ношудлиги ва ўнг кучларнинг партиядаги раҳбарлик лавозимларини эгаллаб олишга қаратилган агрессивлиги ўсиб бораётганлиги мамлакатимизда социализмни ривожлантириш ишига бўлган хавф-хатарни кучайтирди, шунингдек биз билан қардош партиялар ўртасидаги муносабатларда танглик аломатларини чуқурлаштирди.

Одамлар кўпинча: «антисоциалистик кучлар нима, ўнг оппортунистик кучлар нима?» — деб савол берадилар. Антисоциалистик кучлар партиямиз билан меҳнаткаш халқимизнинг 1948 йил февралидан кейин ниҳоясига етказилган асосий ғалабаларига қарши гоҳ ошкора, гоҳ пинҳона ҳаракат қилиб келдилар. Улар бизнинг жамиятимизни 1948 йил февралигача мавжуд бўлган аҳволга ва буржуа демократик давлати шароитига қайтаришга уриндилар. Бунда гап бизнинг революцион тараққиётимизни тугатиш устида борар эди.

Партиядаги ўнг оппортунистлар ўз пропагандаси билан марксча-ленинча таълимотимизнинг Коммунистик партия ташкилоти ва турмушининг ленинча нормаларини, унинг жамиятдаги ва сиёсий тузумдаги раҳбарлик ролини амалга оширишини, партиянинг интернационал характерини ва унинг халқаро муносабатларини, шунингдек социалистик давлат экономикасининг айрим асосий масалаларини шубҳа остида қолдирдилар ва пуч бир нарсага айлантириб қўймоқчи бўлдилар. Улар халқаро коммунистик ҳаракатнинг ва ўз партиямизнинг назарий ва амалий тажрибасини майда буржуача, социал-демократик ва ҳатто анархистик позицияларда туриб, танқид қилдилар ва қораладилар, оммавий ахборот воситалари ёрдамида шу қарашларни одамларнинг ва партия аъзоларининг онгига мавҳум озодлик, демократия, инсонпарварлик ва шу сингари демагогик шиорлар остида сингдиришга ҳаракат қилдилар.

Социализмнинг «янги модели»ни турли дабдабадор сифатлар билан тарғиб қилувчи ана шу кучлар партиямизнинг бутун ўтмишини қоралабгина қолмай, ҳар қандай имкониятдан фойдаланиб, низолар, можаролар чиқаришга, Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ҳамда Варшава Шартномасида қатнашувчи бошқа мамлакатларнинг коммунистик ва ишчи партияларини танқид қилишга уриндилар, улар советларга қарши ва миллатчилик эҳтиросларини кучайтиришга, авж олдиришга кўмаклашдилар, қардош партияларга ва давлатларга туҳмат қилдилар ва ҳоказо.

Биз баъзан «контрреволюцион кучлар» деган терминни ишлатишдан қўрққан эдик, чунки контрреволюция ҳамиша ҳам ишчилар синфининг революцион кучлари билан бевосита қуролли кураш олиб борилишини, отишмаларни, ўлдиришларни ва шу сингариларни билдиради, деб ўйлаган эдик. Лекин модомики, марксизм-ленинизм принципларига амал қилувчи ва Коммунистик партия раҳбарлигидаги ишчилар ҳаракатини биз ҳозирги замон жамиятининг асосий революцион йўналиши, деб ҳисоблар эканмиз, ана шу ҳаракатга қарши, революцион ҳаракатнинг асосий мақсадларига қарши антагонистик тарзда қаратилган кучлар — уларнинг ҳаракатлари қай босқичга кўтарилганлигидан ёки у қандай ҳаракатлар қила олганлигидан қатъи назар, у — ҳамиша контрреволюцион кучлар бўлиб келган, объектив жиҳатдан олганда, бизнинг мамлакатимиздаги воқеаларда ҳам худди шундай бўлди.

Шундай қилиб, 1968 йил январидан кейин бизнинг партия раҳбарлигида бирликнинг йўқлиги, унинг ношудлиги, қисман эса қобилиятсизлиги натижасида, оммавий ахборот воситаларини ҳамда партиядаги, давлатдаги ва ҳокимият органларидаги бир қанча позицияларни қўлга киритиб олган ўнг ва антисоциалистик кучларнинг агрессивлиги, аниқ мақсадни кўзлаб иш тутганлиги, уюшқоқлиги натижасида бизнинг партиямиздаги ва давлатимиздаги сиёсий ривожланиш марксизм-ленинизм принциплари руҳидаги социалистик жамиятнинг тўғри ривожланиш йўлидан тойдириб юборилди ва қўпол равишда издан чиқарилди. Ўнг ва антисоциалистик кучлар бу ривожланишни доимо муросасозлик қилишга, ён беришга ва айтиш мумкинки, мағлубиятларга мажбур эта берди.

Ички сиёсий можаролар партиямизнинг Совет Иттифоқи Коммунистик партияси билан ва Варшава Шартномасида қатнашувчи бошқа мамлакатларнинг қардош партиялари билан бўлган муносабатларига, давлатимизнинг бошқа иттифоқчи давлатлар билан бўлган муносабатларига ҳам таъсир ўтказмасдан қола олмади. Январдан кейинги давр тарихининг ана шу боби кейинги вақтларгача партиямиз аъзоларига ҳам, анча кенг жамоатчиликка ҳам деярли маълум эмас эди.

Бугун биз Марказий Комитет аъзоларига ва аъзоликка кандидатларига Чехословакия Коммунистик партияси билан Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва бошқа қардош партиялар ўртасидаги ўзаро муносабатлар тўғрисидаги муҳим ва ҳал қилувчи махфий ҳужжатлар билан танишиб чиқишни тавсия этамиз, шу тариқа муносабатларимиз қандай ривожланиб борганлигини уларнинг ўзлари билиб олишлари мумкин.

Чехословакияда 1968 йил январидан кейин рўй берган ўзгаришларни қардош партиялар барала табриклаганликлари ҳаммангизга маълум.

Лекин мамлакатимиздаги воқеалар биз юқорида қисқача баён этган йўлдан ривожланиб бораверди. Чехословакиядаги воқеаларнинг бундай ривожи сабабли туғилган хавотирлик, бутун социалистик лагерга хавф туғилганлиги сабабли вужудга келган ҳавотирлик натижасида 1968 йил 23 мартда Дрезденда олти коммунистик партиянинг Кенгаши чақирилди. Шу Кенгашнинг Марказий Комитет аъзоларига ҳавола қилинган протоколи қардош партияларнинг вакиллари Чехословакиядаги воқеаларнинг ривожи нақадар хатарли эканлигини кўп таъкидлаганликларини, улар партия раҳбарлиги ўнг ва антисоциалистик кучларнинг қўпорувчилик ҳаракатларига тўсқинлик қилиш тўғрисида партиямиз вакилларига маслаҳат берганликларини ва шундай қилишни илтимос этганликларини кўрсатиб турибди. Шу кенгашнинг натижалари, бизнинг томонимиздан берилган ваъдалар партияга ҳам, жамоатчиликка ҳам маълум қилинмади, ҳатто ЧКП Марказий Комитетининг бутун Президиуми ҳам бундан хабардор қилинмади. Кенгаш натижаларидан ҳеч қандай сабоқ чиқариб олинмади.

Бошқа кўпгина кенгашлар ва музокаралардан кейин 1968 йил 4 майда Москвада Чехословакия Коммунистик партияси делегацияси билан Совет Иттифоқи Коммунистик партияси вакилларининг янги Кенгаши ўтказилди. Чехословакиядаги социалистик тараққиётга, бутун социалистик лагерга таҳлика солган хавф-хатарга бизнинг вакилларимизнинг эътибори нақадар қатъият билан қаратилганлиги протоколдан кўриниб турибди.

Шу кенгашдан кейин ЧКП Марказий Комитетининг май пленумида аҳволни бирмунча тўғрилаб олишга ҳаракат қилинди. Лекин ҳамма гап тутуруқсиз ваъзхонликдан иборат бўлиб қолди. Ўнг ва антисоциалистик кучлар эса, аксинча, 1968 йил июнида батамом қарши ҳужумга ўтдилар. Ўнг ва антисоциалистик кучларнинг тазйиқига тўсқинлик қилмоқ учун партиямизнинг, ишчилар синфининг кучи етарли эканлиги, шубҳасиз. Советларга қарши гиж-гижлашга (масалан Варшава Шартномаси доирасида иттифоқчи қўшинларнинг машқлари муносабати билан бўлган гиж-гижлашга ва шу сингариларга) тўсқинлик қилмоқ учун етарли куч бор эди. Лекин ўз-ўзидан равшанки, бундай қилмоқ учун Президиум ўз тажрибасидан ҳамда қардош партиялар билан ўтказилган кенгашлардан хулоса чиқариб олиши, аҳволга у ягона назар билан қараши ва ғайрат билан ишлаши лозим эди. Лекин бундай қилинмади. Бу нарса ўнг кучларнинг «2.000 сўз» деб номланган иғвогарона мурожаатига раҳбарликнинг айрим аъзолари иккиюзламачилик билан тутуруқсиз муносабатда бўлганлигида ва оммавий ахборот воситаларига раҳбарлик қилишда ён берилганлигида ҳамда партия раҳбар органида ўнг унсурлар намояндаларининг агрессивлиги кучайиб бориб шу орган, умуман, бўшанглик билан ҳаракат қилганлигида ўз ифодасини топди.

Раҳбарликнинг ҳаракатлари партияга таъсир ўтказмасдан қола олмас эди.

Мана шу шароитда ўртоқ Брежнев 1968 йил 12 июнда Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг Сиёсий бюроси топшириғига биноан ўртоқ Дубчекка яна хат билан мурожаат қилиб, мана шу ривожланишга унинг эътиборини жалб этди, Чехословакия делегацияси билан қаерда бўлса ҳам учрашиб, кенгаш ўтказишни маслаҳатлашиб олишни таклиф қилди. Ўртоқ Дубчек бу учрашувни турли баҳоналар билан рад этди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва бошқа тўрт қардош партия июль ойининг бошида Варшавада учрашув ўтказишни таклиф қилишди.

1968 йил 8 ва 12 июлда партиямизнинг раҳбарлиги биринчи навбатда икки томонлама музокаралар олиб бориш зарур деган баҳона билан олти партиянинг биргаликда учрашувини рад этди. У ривожланишимиздаги камчиликлар танқид қилинади, деб хавотирланиб ҳамда оммавий ахборот воситаларида қилинаётган миллатчилик пропагандасининг тазйиқига ва ўзини катта олиб, манманликка берилиб, бу учрашувда қатнашишдан бош тортди.

ЧССРдаги совет элчиси 14 июлда Варшавада олти партиянинг кенгаши чақирилиши тўғрисида 12 июнда ўртоқ Дубчекни хабардор қилди. Аммо у бу фактни ҳатто раҳбарлик аъзоларига ҳам маълум қилмади. 13 июлда Дубчек Комарнода Кадар билан учрашди ва шу ерда унга кенгаш чақирилиши тўғрисида яна маълумот берилди ва ЧКП Варшавадаги учрашувда қатнашса яхши бўлар эди, деган ўтиниб қилинган илтимос унга айтилди. Шунга қарамай ЧКП делегацияси Коммунистик партияларнинг Варшавадаги кенгашида қатнашмади.

Бу билан бизнинг партиямиз раҳбарлиги Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ва бошқа тўрт қардош партия раҳбарлиги билан алоқани узганлигини бутун дунёга яққол намойиш қилди, шу тариқа у ўзининг энг яқин иттифоқчиларидан яккаланиб қолганлигини янада кучайтирди. Партиямиз раҳбарлиги ўзининг шу қарори билан ўнг ва антисовет кучлар жамоатчилик орасида кенг миқёсда тарқатаётган миллатчилик ва антисовет кайфиятларни илҳомлантирди. Бу билан у ўнг ва антисоциалистик кучлар миллатчилик ва антисоветизм платформасига таяниб, ўзларининг идеологик негизлари тариқасида яратаётган сохта «умумхалқ бирлиги» билан бирдамлашди.

Беш партия иштироки билан ўтган ва ЧКП қатнашмаган Варшава учрашувининг иштирокчилари ЧКП Марказий Комитетига биргаликда хат йўлладилар. Бундан олдинги музокараларнинг мазмуни ҳақида индалмай келганлиги сабабли шу тажрибадан сўнг мазкур хат матбуотда эълон қилинди. Партиямиз раҳбарлиги билан бундан олдин ўтказилган кенгашларда бўлгани каби, бу хатда ҳам январдан кейинги даврнинг ижобий мақсадлари қўллаб-қувватланаётганлиги уқтириб ўтилди.

Шу билан бирга бу хатда душман антисоциалистик кучлар активлашганлиги сабабли жиддий ташвиш туғилаётганлиги айтилади. Чунки душман антисоциалистик кучлар мамлакатимизни социалистик қурилишнинг марксча-ленинча йўлидан тойдиришга ва уни социалистик ҳамдўстликдан ажратиб олишга уриндилар. Ривожланишимизни бундай танқид қилиш учун асос бўладиган сабаблар керагидан ортиқ ҳам мавжуд эканлиги маълум эди. Қардош партиялар партияни марксизм-ленинизм принципларида жипслаштириш зарурлигига, демократик централизм принципларига риоя қилиш ва ўз фаолияти билан душман кучларга ёрдам бераётганларга қарши курашиш зарурлигига эътиборни жалб қилдилар.

Бу огоҳлантиришлар ва маслаҳатларни биз партиямизнинг ўша вақтдаги раҳбарлигига берилган ўртоқларча ёрдам демаслигимиз мумкин эмас. Партия раҳбарлиги партиямизнинг, ишчилар синфининг ва қолган меҳнаткашларнинг ўша вақтдаги соғлом кучларига таянишга тайёр ва лаёқатли бўлганида эди, қардош партияларнинг ёрдамига таянишга тайёр ва лаёқатли бўлганида эди мамлакатимиздаги ривожланиш ўша даврда ҳам асосан бошқача тарзда ўтган бўлур эди. Бироқ ЧКП раҳбарлиги беш партиянинг Варшава хатига жавобан уларнинг биздаги мавжуд хавфнинг жиддийлигига берган умумий баҳоларини рад этди. Ўша даврда ўнг кучлар фавқулодда XIV съездга тайёрланишни анчагина даражада ўз қўлларига олиб турган эдилар.

Партиямиз раҳбарлиги антисоциалистик кучларга қарши ҳокимият воситаларини қўлланишдан бош тортди, ўзининг бундай бош тортганлигини, бундай қилиш Новотний давридаги «Партиявий раҳбарликнинг директивалик методларига» қайтиш бўлур эди, деб асослади. ЧКП Марказий Комитетининг пленумида ўртоқ Дубчек 1968 йил 19 июлда доклад қилиб, ЧКП Марказий Комитети Президиумининг беш партия хатига рад жавоб берганлигини асослаб, ҳозирги вазиятда антисоциалистик кучлар қардош партиялар ўйлаганидек жиддий хавф туғдираётгани йўқ, балки сўл томондан бўлаётган хавф бор, деди.

ЧКП Марказий Комитети 1968 йил 19 июлдаги ўзининг қарори билан Президиумнинг ҳаракатларини маъқуллади ва беш қардош партия билан алоқани узиб, уларга очиқдан-очиқ қарши чиққанлигини, афсуски, таъкидлади. Шундай қилиб, партиямиз сиёсатининг интернационал принциплари бузилди, ЧКП раҳбарлиги эса ўнг унсурлар белгилаб берган платформага ўтиб олди.

ЧКП Марказий Комитети Президиумининг Варшава кенгаши муносабати билан қабул қилган қарорини ва ЧКП Марказий Комитети бу қарорни маъқуллаганлигини ички ва айниқса интернационал муносабатларимиздаги энг жиддий хатоларнинг бири, деб ҳисоблаймиз, бу хатолар учун партиянинг ўша вақтдаги раҳбарлиги ва аввало партия Марказий Комитетининг ўша вақтдаги биринчи секретари бўлган Дубчек айбдордир. Шу сабабли Марказий Комитет Президиуми ушбу пленумга, Марказий Комитет ўнгларнинг ўсиб бораётган психик, маънавий ва ижтимоий тазйиқи остида 19 июлда қабул қилган ўзининг қарорини тўла ҳажмда бекор қилсин деб таклиф этади. Шуни очиқ айтиш зарурки, Варшава кенгашида қатнашишдан бош тортиш жиддий хато бўлган эди. мамлакатимиздаги социализмнинг асосий манфаатларига ва давлатимизнинг интернационал традицияларига зид ҳаракат бўлган эди.

Алоқа мана шундай узилганидан кейин ўнглар ва оппортунистик кучлар ташкил этаётган ички сиёсий ривожланишимиз миллатчилик тўлқинининг таъсири остида хатарли йўлда боришни давом эттираверди. Съездга тайёргарлик мана шундай вазиятда давом эттирилди. КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси билан ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми бултур 29 июль—1 августда Чиерна—Тиссада икки томонлама олиб борган музокараларда очиқдан-очиқ бўлаётган бу халқаро можарони бартараф қилишга яна бир марта уриниб кўрилди. Марказий Комитет аъзоларига топширилган ҳужжатлардан кўриниб турибдики, Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг раҳбар арбоблари бизнинг раҳбарларимизни аҳволни тузатишга ва бурилишга, ўнг ва антисоциалистик кучларга қарши чора ва тадбирлар кўришга кўндирмоқчи бўлиб, яна бир марта уриниб кўрдилар. Олти партиянинг 1968 йил 3 августда Братиславадаги учрашуви ва қўшма баёнот қардош партиялар билан бўлган можарони бартараф қилиш ва ҳалокатли ривожланишнинг янада давом этишига тўсқинлик қилиш имкониятини очиб берган эди. Партиямизнинг раҳбарлари социалистик ҳамдўстликка нисбатан ўзларининг интернационал мажбуриятларини Братиславада тантанали равишда таъкидладилар. Бироқ шу декларация қабул қилинганидан кейин амалда улар бизда хавф остида қолдирилган социализм манфаатларини ва социалистик лагерь манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан олган мажбуриятларини амалга ошириш йўлида битта ҳам қадам қўймадилар.

Олинган мажбуриятлар бажарилмаётганлиги учун бўлган жавобгарликка ва Чехословакиядаги аҳволнинг ривожланишидан келиб чиқаётган хавфга партиямиз раҳбарларининг эътиборини тортиш учун яна бошқа уринишлар ҳам қилиб кўрилди. 1968 йил 13 августда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси Чиернада қабул қилинган битимлар бажарилмаётганлигига раҳбарларимизнинг яна эътиборини жалб қилди. Худди ўша куни ўртоқ Брежнев яна шу тўғрида ўртоқ Дубчекка хат ёзди ва биздаги ривожланиш хатарли йўлдан бораётганлигини жуда жиддият билан кўрсатиб ўтди, олинган мажбуриятларни бажаришга мажбур эканлигимизни эслатди.

(Давоми тўртинчи бетда).

ЎРТОҚ Г. ГУСАК ДОКЛАДИ

(Боши учинчи бетда).

Бу ҳужжатлар тўғрисида ҳатто партиямиз раҳбарлигининг аъзолари ҳам хабардор қилинган эмас.

17 августда КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси ЧКП Марказий Комитетининг Президиумига, ўртоқ Дубчек номига расмий хат юбориб, шу хатни дарҳол ЧКП Марказий Комитети Президиумининг ҳамма аъзоларига маълум қилишни илтимос этди. КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси Чехословакиядаги ривожланишдан жиддий безовта бўлиб ташвиш тортаётганлигини мазкур хатда изҳор қилди.

Ўртоқ Дубчек 19 августда олган бу хат жавобсиз қолдирилди, иттифоқчи қўшинлар бизнинг территориямизга кириб келганлиги тўғрисида ахборот берилганидан кейингина ўртоқ Дубчек, Президиум ўз мажлисини соат 14.00 да бошлаганлигига қарамай 20 августда Марказий Комитет Президиумига шу хат тўғрисида ахборот берди.

17 августда ўртоқ Кадарнинг ташаббусига биноан ўртоқ Дубчек Комарнода у билан учрашди. Бу учрашувда ўртоқ Кадар Чехословакиядаги ривожланишга ва мамлакатда қатъий чоралар кўриш зарурлигига Дубчекнинг эътиборини яна кескин равишда жалб қилди. Кўп соат давом этган бу суҳбат тўғрисида ҳам партия раҳбарлиги бехабар қолдирилди. Уртоқ Дубчек шу суҳбат тўғрисида 1968 йил сентябрь ойининг иккинчи ярмидагина ЧКП Марказий Комитетининг Президиумига ахборот берди.

Бугун сизларни хабардор қилмоқ ва муҳокама этишингиз учун ЧКП Марказий Комитетининг аъзоларига тақдим этилган жамики ҳужжатлардан манә шу бир неча фактнигина айтиб ўтдим. Бу фактлардан хулоса чиқариб шуни айтиш мумкинки, ЧКП раҳбарлиги ва аввало Дубчек Коммунистик партиялар ўртасидаги муносабатлардан ва интернационал тажрибадан, Совет Иттифоқи ва бошқа қардош мамлакатлар билан иттифоқчилик муносабатларидан келиб чиқаётган асосий бурчларга қардош партиялар билан олиб борилган кўпгина музокараларда парвосизлик билан қараб келди. Уз мамлакатининг хавфсизлиги ва шу мамлакат халқининг осойишта яшаши тўғрисида ғамхўрлик қилиш масъул давлат арбобининг асосий бурчи бўлгани ҳолда бунга ҳам риоя қилинмади.

Шуни айтиш мумкинки, партиямизнинг сиёсати масъулиятлироқ тарзда амалга оширилганида эди 1968 йилнинг августида мамлакатимиз территориясига қўшинлар киритилишининг ҳамда бундан келиб чиқадиган сиёсий, психологик ички ва ташқи сиёсий чатоқликлар ва оқибатларнинг олдини олиш мумкин бўлиб қолур эди.

Музокаралардан сўнг, чексиз ваъдалар берилавериб, бажарилмай қолаверганидан кейин КПСС ва бошқа қардош партияларнинг раҳбарларида Чехословакия Коммунистик партиясининг раҳбарлигига ва унинг айниқса биринчи секретарига нисбатан сиёсий ишонч қолмади. Улар ЧКП раҳбарлари Чехословакиядаги хатарли ривожланишни тўхтатиб қолишга тайёр, ёки лаёқатли эканлигига ишонмай қўйдилар.

ЧКПнинг яқинлашиб келаётган фавқулодда съездида ўнг кучлар сиёсий тўнтариш ясашга интилаётганлиги натижасида туғилаётган хавф сабабли Чехословакиядаги социализмнинг ривожланиши ва сақланиб қолиши учун хавотирланиб, бундай ривожланишнинг социалистик лагерь хавфсизлиги учун келиб чиқадиган оқибатларидан ва иккинчи жаҳон урушидан сўнг Европада дарё-дарё қон тўкилиши натижасида вужудга келган аҳволга нисбатан туғилиши мумкин бўлган хавфдан хавотирланиб, иттифоқчи давлатлар ўз қўшинларини Чехословакия территориясига юборишга қарор қилдилар.

20 августда соат 14 дан бошлаб Прагада мажлис қилаётган ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми бу тадбирга қандай жавоб қилди? Шу мажлис қатнашчиларидан айримларининг матбуотимизда эълон қилинган хотиралари Президиум аъзоларидан баъзиларининг позициясини, Дубчек биринчи секретарлик лавозимидан воз кечган ҳамда Млинарж ва бошқалар ЧКП Марказий Комитети Президиумининг кўпчилик овоз билан қабул қилинган 1968 йил 21 августдаги маълум баёнотини тузиб бергач, вужудга келган драматик ҳолатни қисман бўлса ҳам изоҳлаб берди.

ЧКПнинг ўша вақтдаги раҳбарлари мана шундай қийин соатдаги аҳволга, халқимизнинг тақдирига қандай масъулият билан қаради? Жаоматчиликка маълум бўлган баёнотда, масалан, партия ва халқни осойишталик сақлашга, ақл-идрок билан ҳаракат қилишга чақириб қилинган мурожаат ҳамда Варшава шартномасида қатнашувчи беш мамлакат қўшинларига қаршилик кўрсатмасликка чақириб, қуролли кучларга қилинган мурожаат сингари реалистик элементлар борлиги билан бир қаторда ўша баёнотда қўшинларнинг мамлакатимизга киришига интернационал масъулиятга зид равишда ва Братислава баёнотига зид равишда ғайри синфий ва миллатчилик позициялари нуқтаи назаридан қаралди.

Ўша вазиятда мушкул аҳволдан чиқиб олишнинг реал йўлини партия ва давлат учун қидириб топиш, актив чора-тадбирлар кўриш ўрнига ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми намойишкорона позицияда туриб олди, яъни иттифоқчи давлатлар қўшинларининг мамлакатимиз территориясига кириб келишини социалистик мамлакатлар ўртасидаги муносабатларнинг принципларига ва халқаро ҳуқуққа зид иш деб ҳисоблади. Президиум ўзининг шу нуқтаи назарини дарров эълон қилди. Бундан келиб чиқадиган амалий хулоса шу бўлдики, бу тадбирга — иттифоқчи давлатлар қўшинларининг мамлакатимиз территориясига кириб келишига мамлакатнинг оккупация қилиниши деб, давлатимизнинг суверенитетига қарши ва халқимизнинг озодлигига қарши қилинган ҳужум деб баҳо берилди.

ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми ва ўртоқ Дубчек қардош партиялар билан олиб борилган аввалги музокараларни, олинган ва бажарилмай қолган мажбуриятларни тушунтириб берадиган битта ҳам сўз айтмадилар, иттифоқчи мамлакатлар ўзлари истамаганлари ҳолда шундай қилишга мажбур бўлганликларининг сабабларини ҳам тушунтириб бермадилар, иттифоқчи мамлакатлар Чехословакиядаги социализмнинг ривожланишини таъминламоқ учун ва социалистик лагерга бўлган хавфнинг олдини олмоқ учун шундан бошқа йўл тополмай қолганликларининг сабабларини ҳам айтиб бермадилар.

Зиддиятларни йўқотмоқ учун, аҳволни аниқламоқ учун ёки иттифоқчи партиялар ва давлатларнинг мана шундай фавқулодда чорани кўришдан қайтара оладиган қатъий ички чоралар кўрмоқ учун ЧКП Марказий Комитети Президиуми ва ўртоқ Дубчек бундан олдинги ҳал қилувчи кунларда бўлгани каби мана шу вазиятда ҳам ҳеч қандай чора ва тадбир кўрмадилар. Президиумнинг баёноти қабул қилингандан кейин Марказий Комитет аъзолари воқеаларнинг бориши қандай бўлишини пассив равишда кутиб ўтиравердилар.

ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми ўзининг шу баёноти билан ва ҳақиқий аҳволни хиралаштириб юборган ўзининг ўша дамгача бўлган бутун позицияси билан партияни ва бутун мамлакат халқини сиёсий йўлдан оздириб қўйган, ваҳолонки, иттифоқчи мамлакатлар қўшинларининг кириб келиши хабардор тор доира учун кутилмаган бир нарса эмас эди ва аслини олганда кутилмаган бир нарса бўлиши мумкин эмас эди. Партиямизнинг раҳбар арбоблари имзо чеккан 1968 йил 3 августдаги Братислава баёнотида айнан бундай дейилади:

«Ҳар бир халқнинг қаҳрамонона куч ва ғайрат сарфлаши, фидокорона меҳнати натижасида қўлга киритилган мана шу ғалабаларни қўллаб-қувватлаш, мустаҳкамлаш ва ҳимоя қилиш барча социалистик мамлакатларнинг муштарак интернационал бурчидир. Кенгашнинг барча қатнашчилари якдиллик билан шундай фикрга келишди, ўз мамлакатларидаги социалистик ғалабаларни ривожлантира беришга ва ҳимоя қила беришга, социализм қуришда янги ютуқларни қўлга киритишга қатъий равишда маҳкам бел боғлаганликларини билдиришди».

Партиямиз раҳбарлари бу тантанали баёнотдан қандай хулосалар чиқарганликлари ёки чиқармаганликларини айтиб ўтдик.

Марказий Комитет Президиуми мазкур баёнотда, айниқса шу баёнотнинг халқаро ҳуқуқлар бузилганлигига таааллуқли қисмида ўнг ва антисоциалистик кучларга қўл келадиган гапларни айтди, чунки бу кучлар «оккупациячиларга қарши» душманлик кампаниясини авж олдирмоқ учун, иттифоқчиларнинг қўшинларига зарба бермоқ ва қаршилик кўрсатмоқ учун ҳамда уларга қарши шовинистик пропаганда юритиш учун матбуот; радио ва телевидениени эгаллаб олган эдилар. Бу кампания Совет Иттифоқи ва социалистик мамлакатлар билан сиёсий кураш олиб боришга ва алоқани узишга, СССРни ва бошқа давлатларни халқаро миқёсда қоралашга қаратилган кампания эди.

ЧКП Марказий Комитети Президиумининг мазкур баёноти қуйи партия органларининг ва бошланғич партия ташкилотларининг фаолияти учун ҳам директива берди, улар шу баёнотни ўз хулосаларини чиқармоқ учун кўрсатма деб билдилар. Марказий Комитет Президиумининг шу йўлига мувофиқ Миллат мажлисининг органлари, ҳукумат, оммавий ижтимоий ташкилотлар ва жамиятимизнинг бошқа бўғинлари ҳам ўзларининг нуқтаи-назарларини белгилаб олдилар.

Ўнг ва антисоциалистик кучлар оммавий ахборот воситаларини тўла равишда эгаллаб олган, бутун партия ва халқ йўлдан оздирилиб турган шароитда партиянинг кўпгина соф виждонли аъзолари, ташкилотлар ва партия органлари, давлатимизнинг соф виждонли кўпгина гражданлари нима қилишларини билмай, алданиб нотўғри позицияга тушиб қолганликларига таажжубланишнинг ўрни йўқ.

Ўша пайтларда оммавий ахборот воситалари ўтказиб келган ва шу воқеадан анча олдин бошланган нафрат кампанияси ўзининг чўққисига етди. Чет эллардаги бир группа одамлар, жумладан Ота Шик ва шериклари чет элларда ва Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Хавфсизлик Кенгашида ўзларининг қиладиган ҳаракатлари учун бу воқеани суиистеъмол қилдилар.

Бугун биз, деб давом қилди Г. Гусак, тўла масъулият билан қуйидагиларни айтишимиз мумкин.

1. Агар ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми, айниқса унинг масъул арбоблари ва шахсан ўртоқ Дубчек январдан кейинги ривожланиш вақтида марксизм-ленинизм принципларига амал қилиб партияни қатъият билан олиб борганларида эди, партиянинг ички бирлиги тўғрисида, демократик централизмга риоя қилиш тўғрисида, партиянинг раҳбарлик ролини амалга ошириш тўғрисида ғамхўрлик қилганларида эди, агар улар ишчилар синфига ва меҳнаткаш халққа таяниб, антисоциалистик ва ўнг кучлар билан қаттиқ кураш олиб борганларида эди мана шундай ички сиёсий ва ички партиявий кураш авж олиб кетмаган бўлур эди, мана шундай чуқур танглик ҳолати вужудга келмаган бўлур эди.

2. Ички ривожланишимиз сабабли улар КПСС ва бошқа қардош партиялар билан олиб борилган музокаралар давомида интернационализм позициясида туриб, сиёсий ва давлат масъулиятини сезиб ҳаракат қилганларида эди, иттифоқчи қўшинлар бизнинг территориямизга кирмаган бўлур эди.

3. Ўша вазиятда Чехословакиядаги социализм манфаатларини антисоциалистик, ўнг ва контрреволюцион кучлардан ҳимоя қилиш лозим бўлиб қолганлиги сабабли, муштарак манфаатлар ҳамда социалистик лагерь хавфсизлиги манфаатларини, коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг синфий манфаатларини кўзлаб, мамлакатимиз территориясига иттифоқчи қўшинлар киритилди. Бунда гап Чехословакия давлатига ва чехословак халқига қарши агрессия қилиш тўғрисида асло борган эмас, бунда гап Чехословакия территориясини оккупация қилиш ҳамда давлатимиздаги эркинликни ва социалистик тузумни бостириш тўғрисида борган эмас.

Шу сабабли ЧКП Марказий Комитети Президиумининг 1968 йил 21 августдаги баёнотининг асосий қисмини партиямиз учун, халқларимиз учун ва давлатимиз учун ўзининг сиёсий оқибатлари жиҳатидан бутунлай нотўғри ва зарарли бўлган, синфий манфаатларга, марксизмга зид баёнот, деб ҳисоблайди. Ўзларининг нотўғри позицияларида Марказий Комитет Президиумининг баёнотига таяниб кўрган қуйи партия, жамоат органларимиз ва бошқа органларимиз ўзларининг ўша вақтдаги қарашларини тарк этдилар, бекор қилдилар ёки ўзгартирдилар.

ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми ЧКП Марказий Комитети Президиумининг 1968 йил 21 августдаги баёнотидаги баъзи қисмлар гарчи реал мазмунга эга бўлса ҳам, аммо юқорида айтиб ўтилган сабабларга кўра мазкур баёнотнинг моҳияти нотўғри бўлганлиги учун уни Марказий Комитетнинг шу пленуми бекор қилинсин деб таклиф этади. Марказий Комитетнинг биз таклиф қилаётган қарори билан партиямизнинг январдан кейинги ривожланишидаги асосий хатоларидан бирини партия олдида, халқимиз олдида ва халқаро коммунистик ҳаракат олдида тузатишни ҳамда партиямизнинг кўп сонли соф виждонли аъзоларига ва давлатимизнинг гражданларига фактлар билан танишиб чиққанларидан кейин ўзларининг бултур август ойида тутган нотўғри позицияларини тузатишларига имконият беришни истаймиз. Бу билан биз ҳақиқатга ва текшириб чиқилган фактларга асосланиб, халқаро коммунистик ҳаракатда «Чехословакия масаласи» деб аталган масаланинг моҳиятини тушуниб олишга ҳамда СССР ва бошқа иттифоқчи социалистик давлатлар билан муносабатларимизни чуқурлаштиришга ёрдамлашишни истаймиз.

Иккинчи жаҳон урушидан кейин халқларимизнинг озодлиги, Чехословакия давлатининг мустақиллиги ва унинг социалистик ривожланишини ҳимоя қилиш СССР ва бошқа социалистик давлатлар билан иттифоққа ва ҳамкорликка асосланиб келди. 1968 йилги август воқеаларини ёритиш ва тушунтириш шу йўлни муваффақият билан давом эттиришга имконият беради. Таклиф қилинаётган қарорлар ҳамда партиямиз раҳбарларининг 1968 йил 21 августда қилган нотўғри ва хато ишини тузатиш коммунистлар ва чехословак ватанпарварлари бўлган бизнинг бурчимиздир.

20 августдан кейин фавқулодда мураккаб шароитда республика президенти ўртоқ Людвиг Свобода мушкулликдан қутулишнинг реал йўлини излаб, СССР ва иттифоқчи давлатлар билан муносабатларимизни изоҳлаш ва нормаллаштириш чораларини кўрди. Уртоқ Свобода ва Москвадаги музокараларда у бошчилик қилган делегациянинг мана шу тадбири натижасида 1968 йил 26 августда Москва протоколи имзоланди. Москва протоколи 1968 йил 3 августдаги Братислава баёнотининг давомидир. Бу протокол мамлакатда нормал ҳаётни қайта тиклаш учун, партиямизнинг, давлат органларининг ва бутун ижтимоий ҳаётимизнинг яна изга тушиб кетиши учун асос бўлди. Бу протокол партияларимиз, халқларимиз ва давлатларимиз ўртасидаги традицион дўстона иттифоқчилик муносабатларини давом эттирди.

Шу муносабат билан учинчи воқеани яъни партия аъзоларини ва бутун жамоатчилигимизни кўп вақтдан бери адаштириб келган (уларнинг баъзиларини шу вақтгача ҳам адаштириб келаётган) 1968 йил 22 августда Височанда бўлиб ўтган партиянинг фавқулодда XIV съезди деб аталган воқеани эслатиб ўтиш керак. Маълумки, партияда иккинчи марказ бўлишни даъво қилиб келаётган ўнг группа Прага шаҳар партия ташкилотидаги раҳбарликни август воқеаларидан анча олдин ўз қўлига ўтказиб олган эди. Шу группа партия раҳбарлигига муттасил таъсир ўтказиб турмоқ ва 1968 йил 9 сентябрда чақирилган фавқулодда съездда партияга раҳбарликни ўз қўлига ўтказиб олиш ҳаракатларини ташкил этмоқ учун ўзининг шаҳар конференциясини доимий конференция, деб эълон қилди. ЧКПнинг Прага шаҳар комитети теварагида тўпланган бу ўнг группа Марказий Комитет Президиумининг 21 августдаги баёноти қабул қилинганидан кейин фавқулодда XIV съезд делегатларини радио ва бошқа воситалар орқали конференцияга чақирди, бу конференция делегатларнинг мажлислари давомида партиянинг фавқулодда XIV съезди деб эълон қилинди.

Шуни қайд қилиб ўтиш керакки, ЧКП Прага шаҳар комитети атрофида тўпланган группа — шаҳар комитетининг собиқ секретарлари Я. Литера, И. Котрч, радионинг собиқ директори З. Гейзлар, шунингдек Шабата, Пеликан, Милош Гаек, Шилян, Пацовский ва бошқалар ҳеч ким томонидан ва партиянинг ҳеч бир органидан ваколатлари бўлмаган ҳолда съезд чақириш, унинг программасини белгилаб, бутун партия номидан ҳужжатлар қабул қилиш, ҳатто янги Марказий Комитетнинг ва унинг Президиумини сайлаш ҳуқуқини ғайри қонуний равишда ўзларига ўтказиб олдилар. Шу тариқа партия устави қўпол равишда бузилди. Бу ўнг вакиллар съезд очилган вақтда съездга Словакиядан тегишли йўл билан сайланган 292 делегатдан фақат беш кишигина иштирок қилганлигига очиқдан очиқ ҳеч қандай аҳамият ҳам бермадилар. Худди шу каби бошқа бўғинлардан сайланган делегатларнинг ҳам кўпчилиги съездда ҳозир бўлгани йўқ.

Демак, бу одамлар партиядаги танг ва мушкул ҳолатда соф виждонли делегатларнинг кўпчилиги оро йўлда қолганлигидан ўзларининг ғаразли мақсадлари йўлида фойдаланиб, қўпол шовинистик ва антисовет тарғиботни авж олдирган, янги Марказий Комитетни ва унинг Президиумини нолегал равишда сайламоқ учун улардан фойдаланган группа эканлиги очиқ кўриниб турибди. Мазкур «Височан съезди»да сўзланган нутқлардан ва унда қабул қилинган ҳужжатлардан шу нарса маълумки, съезднинг «дирижёрлари» ва ташкилотчиларидан иборат бўлган группа ғайри синфий ва антимарксистик позицияда туриб иш олиб борди, Марказий Комитетнинг ҳуқуқларини ва компетенциясини нолегал равишда ва зўрлик билан босиб олди, бутун партияга раҳбарликни зўрлик билан ўз қўлига ўтказиб олишга уринди. Мана шу «Височан съезди» партиямиз ичидаги ўнг кучлар партиянинг соддадил аъзолари ва съезд делегатларидан нақадар найрангбозлик билан фойдаланганликларини кўрсатувчи типик ва характерли мисолдир. Шу билан бирга бу съезд ўнг группалар партиямизни ва давлатимизни қаёққа бурмоқчи бўлганликларини кўрсатиб турибди, улар суверенитет ва мустақиллик тўғрисидаги шиорлар билан ниқобланиб, ҳақиқатда Чехословкаия Социалистик Республикасини социалистик ҳамдўстликдан ва Варшава Шартномасининг қатнашчилари бўлган давлатлардан ажратиб олишга интилдилар.

Партиямиз раҳбарлари 26 августда имзоланган Москва протоколида «Височан съезди» деб аталган съезд ҳақиқий съезд эмас, деган модда бор. ЧКП Марказий Комитети ўша вақтдаги Президиумининг баъзи аъзолари шу моддани қандай саросималик билан ва қандай «эҳтиёткорлик» билан амалга оширганликлари, улар бултур август ойининг охирида ЧКП Марказий Комитетга янги аъзоларни кооптация қилиб олишда компромисс йўлини тутишга қандай интилганликлари маълум. Словакия Коммунистик партиясининг август ойининг охирида Братиславада очилган съезди ҳам дастлаб ЧКП Марказий Комитети Президиумининг 21 августдаги қарори ҳамда миллатчилик ва антисовет васвасаларининг таъсири остида турган бўлса ҳам, лекин шунга қарамай у «Височан съезди»га нисбатан принципиал позицияга ўтиб олди, бу съездни нолегал съезд бўлган деб рад этди, ЧКП Марказий Комитети ва унинг янги президиуми деб аталган органларнинг словак аъзолари эса ўзларининг шу функцияларидан воз кечдилар. Словакия Компартияси съездининг бу позициясига қарши бўлган ўнг кучлар кўп ойлар давомида шу съездга нафрат кампаниясини давом эттирдилар.

ЧКП Марказий Комитети «Височан съезди» деб аталган съездга нисбатан шу вақтгача тўғри позицияни эгалламаганлиги сабабли Марказий Комитет президиуми «Височан съезди»ни ошкора ва очиқ рад этишни, ўнг группаларнинг мазкур қилмишини партиянинг Уставига зид бўлган нолегал иш эди, деб эълон қилишни ҳамда ўша «съезднинг» ҳужжатларини ва якунларини ҳақиқий эмас деб бутун партия олдида эълон қилишни Марказий Комитетнинг ушбу пленумига тавсия этади.

1968 йилнинг августи сабабли рўй берган кучли ларзадан кейин ҳамда ЧКПнинг раҳбар органлари шу нарсадан чиқариб олишлари мумкин ва лозим бўлган сабоқдан сўнг партиямиз ва давлатимиз антисоциалистик ва ўнг кучларни бартараф қилишга зўр ғайрат билан киришадилар деб, партия ўзининг нуфузидан ва раҳбарлик ролидан тўла равишда фойдаланади деб, партия оммавий ахборот воситаларини ўз қўлига олади ҳамда ўз таълимотининг принципларига ва Москва протоколидан келиб чиқаётган ўзининг мажбуриятларига мувофиқ партиямиз ва давлатимизда социалистик тартибнинг қайта тиклаш чораларини амалга оширади, деб кутиш мумкин эди.

Афсуски, 1968 йилнинг августидан то 1969 йилнинг апрелигача бўлган ойлар порокандалик, танглик даврлари билан тўлиб кетди, шундан кейин ҳам бутун партиямиз, бутун жамиятимиз, унинг сиёсати ва экономикаси, партия аъзоларининг ва аҳолимиз кенг оммасининг тафаккури шундай даврларни кечиришга яна мажбур бўлди.

Бунинг ҳақиқий сабаби шу эдики, партия раҳбарлиги ўзининг бирликдан маҳрум бўлган зиддиятли, беқарор ва оппортунистик сиёсатини август ойига қадар бўлгани каби ўтказишни давом эттираверди, унинг баъзи аъзолари ва унинг ўша вақтдаги биринчи секретари партия ичидаги ўнг ва оппортунист кучларга ҳамда жамият ичидаги антисовет кучларга нисбатан таъсирли чоралар кўришга ботина олмадилар, оммавий ахборот воситаларига таъсир ўтказиш ва шу воситаларни эгаллаб олиш учун, партия ва давлат ичидаги антисоциалист ва ўнг марказларнинг ҳамда уларнинг фавқулодда кучли позицияларини тор-мор келтириш учун мардлик ва ғайрат кўрсата олмадилар.

Яна бунинг устига улар миллатчилик, антисовет тўлқин таъсирига берилиб, партиянинг раҳбарлигидаги, Марказий Комитетдаги ва бошқа партия, давлат ва хўжалик органларидаги ўнг кучларнинг хайрихоҳлик билан қилаётган ҳомийлиги туфайли тағин ҳам дадилроқ бўлиб қолиб, экономика ва давлат ҳаётининг, ижтимоий ташкилотларнинг бутун-бутун участкаларини, касаба союзларидаги, ёшлар орасидаги, давлат ҳокимияти аппаратидаги ва шу кабилардаги бутун-бутун участкаларни эгаллаб олавердилар.

1968 йилнинг ноябрида партияни бирлаштирмоқ учун, партиянинг раҳбарлик ролини амалга оширмоқ учун ҳамда партия ва давлат ичидаги аҳволни мустаҳкамлаштиришга ўтмоқ учун ноябрь резолюцияси асосида негиз вужудга келтиришга уриниб кўрилди. Илгари бир неча марта бўлгани каби бу сафар ҳам антисоциалист ва ўнг кучлар ҳужум бошлаб, бу қарорни яна барбод қилдилар ва буздилар. Биз буни 1968 йилнинг ноябрида студентларнинг забастовкаси сабабли воқеалар авжга чиқиб турган пайтда Иозеф Смрковский теварагида олиб борилган кампания чоғида ҳамда 1968 йилнинг декабридаги касаба союз съездларида, сўнгра январда, февралда ва айниқса 1969 йил мартнинг охирида яққол кўрдик. Партия раҳбарлигининг иккиланиб қолган ва лаёқатсиз аъзолари бутун партияни, жамиятимизни ва давлатимизни фожиали ҳолат ёқасига келтириб қўйдилар.

Шу кучларнинг ҳаракатларини, уларнинг ички ва чет эллардаги марказларини, ўнг ва антисоциалистик кучларнинг айрим қисмлари, чет эл буржуа разведкалари билан Чехословакияда, ЧКПда; бизнинг сиёсатимизда, экономикамизда ва шу кабиларда атайин қилинган бузилиш бир-бирига алоқадор эканлигини анализ қилиб беришга тўғри келади.

1968 йилнинг августидан 1969 йилнинг апрелигача ўтган саккиз ойнинг шу жиҳатдан қараганда социалистик лагерда тенги йўқ. 1968 йилнинг август ойига қадар кўпгина сиёсий ва жамоат арбобларига нисбатан улар гўллик қилдилар, хомҳаёлларга берилиб кетдилар, «янги модель қидириш» билан овора бўлдилар, деб айтиш мумкин бўлса ҳам аммо 1968 йилнинг августидан кейин Чехословакияда ўнглар ва контрреволюцион кучлар ташкилий равишда кампания олиб борганликларига, партиямиз ва давлатимизнинг мавқеига путур етказиш учун ҳаракат қилинганлигига шак-шубҳа бўлиши мумкин эмас.

Партиямиз Марказий Комитетининг апрель пленумигина бу соҳада принципиал бурилиш бошлаб берди.

Марксизм-ленинизм таълимотининг принциплари асосида партиямизнинг бирлигини қайта тикламоқ учун, деди ўртоқ Г. Гусак, май пленумининг қарорларини амалга ошириш юзасидан берилган директиваларга мувофиқ, партиямиз ичидаги ўнг оппортунистик кучларга ва қарашларга қарши доимий курашни давом эттириш зарур; партиянинг иккиланиб қолган ва йўлдан озган соф виждонли аъзоларини амалий далиллар ёрдамида ўз томонимизга тортишимиз ва ишонтиришимиз, нотўғри сиёсий ва идеологик позицияларга зўр бериб ёпишиб олаётган кишилардан ҳатто партия аъзоси билетига эга бўлган ҳолда партиянинг программасига ва сиёсий мақсадларига қарши актив кураш олиб бораётган кишилардан партияни тозалаш зарур. Бугун биз марксизм-ленинизм позициясидан чиқиб кетган, муҳим даврларда партиянинг обрўсини тўккан ҳамда жиддий хатолардан қутулишга ҳам, оғир вазиятда партияга ёрдам беришга ҳам интилаётганликларини узоқ вақтдан бери намоён қилмай келган кишиларни Марказий Комитет аъзолигидан чиқариш тўғрисидаги бир қанча лойиҳаларни Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетига тақдим қилаётирмиз.

Шуни айтиб ўтиш керакки, бошланғич партия ташкилотлари билан ишлаш фаолиятимизнинг шу вақтгача жиддий заиф томони бўлиб келди. Ўнг оппортунист кучларнинг таъсири билан курашнинг асосий фронти ҳозирги вақтда бошланғич ташкилотлар орқали ўтмоқда.

Ўртоқ Г. Гусак ЧКП Марказий Комитетининг Президиуми тайёрлаётган, жумладан, партия билетларини алмаштириш борасида тайёрлаётган бир қанча тадбирларига тўхталиб, давом этди: Принципиал негизда бирлашган ва ишлашга лаёқатли партияда тартибни нақадар тез ўрната олсак жамиятимизнинг бошқа ҳамма проблемаларини шу қадар тез ҳал қила олган бўламиз. Шу сабабли ташкилотларнинг ҳаммасини биз партия бирлигини қайта тиклашга кўпроқ, фавқулодда аҳамият беражакмиз.

Партиянинг бирлиги тўғрисида гапирилганда шуни айтиб ўтиш кераккки, баъзи жойларда эски сектантчилик тенденциялари ҳам намоён бўлмоқда. Бундай тенденциялар олға боришимизни қийинлаштиради ва бош хавф бўлган ўнг оппортунизмга қарши изчил кураш олиб боришимизни заифлантиради. Бу бизнинг ҳаракатимизда аллақачонлар бўлиб келаётган проблемалардир. Бу проблемалар тўғрисида Ленин ҳам 1921 йилда партиянинг бирлиги тўғрисида Россия Коммунистик партиясининг X съездига таклиф қилган резолюция лойиҳасида айтиб ўтган эди:

«Партиянинг камчиликларини танқид қилиш мутлақо зарур, аммо бу танқид шундай қўйилиши кераккки, ҳар бир амалий таклиф мумкин қадар аниқ қилиб, дарҳол, ҳеч қандай сансалорликка йўл қўйилмасдан, партиянинг раҳбар, маҳаллий ва марказий органлари муҳокамасига қўйилсин ва ҳал қилинсин. Бундан ташқари, танқид қилувчи ҳар бир киши, танқиднинг формаси жиҳатидан, партия атрофида душманлар борлигини ҳам назарда тутмоғи керак, танқиднинг мазмунига келганда эса, танқид қилувчи киши совет ва партия ишига бевосита қатнашиб туриб партия ёки унинг айрим аъзоларининг хатолари тузатилишини амалда сезиб турмоғи лозим».

Лениннинг шу сўзларини эсга олаётганлигимнинг сабаби шуки, партиянинг бирлигини ҳамда партиянинг ҳамма аъзолари учун баббаравар мажбурий бўлган ягона интизомни бузаётган ва ленинча бўлмаган иш методлари ва формаларининг таъсири партиянинг ичидаги ажралишдан иборат бундан олдинги даврдан то шу дамгача бўлган давргача сезилиб турибди.

Биз шу йилнинг охирларида Марказий Комитет билан биргаликда XIV съездимизни тайёрлашга доир ишлар тўғрисида ўйлашиб кўрамиз, деб мўлжалламоқдамиз. Партиянинг ички жипслашуви, унинг ғоявий бирлиги съездни чақириш ва тайёрлашнинг шарти бўлади.

Сўнгра докладда партия ва жамиятда идеология фаолиятининг интенсивлигини оширишга қаратилган бир қанча конкрет тадбирлар ўртага қўйилди.

Биз Миллий фронтнинг жамоат ташкилотларида ва бошқа ташкилотларида коммунистларнинг иши муайян даражада яхшиланганлигини таъкидлаб ўтдик, деди сўзини давом эттириб ўртоқ Г. Гусак. Биз ҳамма босқичларда оммавий ташкилотларни, айниқса, касаба союз ва ёшлар ҳаракатини оппортунистик таъсирдан тозалаш учун сиёсий курашни кучайтиришимиз лозим, ана шу йирик ва нуфузли ташкилотларда кадрларга доир сиёсатга бениҳоя катта эътибор беришимиз зарур.

Маданий фронтда, маориф, фан ва санъат соҳаларида ҳам мураккаб ишларни бажаришимиз лозим бўлади. Бу соҳалар оппортунистик тенденциялар билан жуда заҳарланиб қолган эди. Партия жамиятимизнинг шу қадар сезгир соҳаларидаги ўз таъсиридан воз кеча олмайди. Биз шу соҳаларда тўпланиб қолган ва етилган проблемаларни жуда эҳтиёткорлик ва зўр изчиллик билан ҳал этмоқчимиз. Биз барча йўналишлардаги зиёлиларнинг катта кўпчилигини ҳамкорликка жалб этишдан ғоят манфаатдормиз. Фан ва техника муваффақиятларини ишлаб чиқаришга қандай қилиб жорий этиш ва халқ хўжалигимизга хизмат қилдириш масалаларини ҳал этмоқ учун партия ва ҳукумат органлари жуда яқин вақт ичида фан-техника тараққиёти проблемалари ва масалаларнинг бутун комплекси билан чуқурроқ шуғуллана бошлайдилар. Биз ана шу проблемаларни синчиклаб анализ қилиб, бир фикрга келганимиздан кейин бу масалаларни Марказий Комитет Пленумларидан бирининг муҳокамасига ҳавола қилишни мўлжалламоқдамиз.

Марказий Комитетнинг кейинги пленумида биз халқ хўжалигимиздаги аҳвол тўғрисида, аҳволни тузатишга доир айрим принциплар ва тадбирлар ҳақида ҳам гапирган эдик. Бизнинг чет эллардаги душманларимиз ва ички антисоциалистик, оппортунистик кучлар бизнинг баъзи бир иқтисодий қийинчиликларимиздан партияга ва социалистик тузумимизга қарши фойдаланмоқдалар. Бизнинг экономикамизда кризис ҳолатлари 1961—1964 йиллардаёқ жуда равшан маълум бўлиб қолганлиги ва бу ҳолатлар ўша вақтдан бери аслида бартараф қилинмаганлиги яхши маълум. Ўтган йил мобайнида ўнг оппортунист группалар бошқа проблемалар қатори иқтисодий проблемалардан ҳам фойдаланиб халқ хўжалигига раҳбарлик қилишнинг бутун системасини қўпоришга, партиянинг экономикадаги раҳбарлик ролини заифлаштиришга уриниб кўрдилар. Улар ислоҳот ниқоби остида халқ хўжалигига планли раҳбарлик қилишни анархия ва бошбошдоқлик билан алмаштирмоқчи бўлдилар. Кейинги бир ярим йил ичида уларнинг экономикамизга етказган зарарини уларнинг ўзлари сафсатабозлик қилиб, партиянинг янги раҳбарлигига тўнкамоқчи бўлмоқдалар.

Ҳукуматнинг шу йил май ойида қабул қилган стабеллаштиришга доир тадбирлари кейинги уч ой мобайнида иқтисодий кўрсаткичларни бирмунча яхшилади. Бироқ халқ хўжалигидаги асосий салбий тенденциялар ва номутаносиблик узил-кесил бартараф қилингани йўқ. Марказий Комитет Президиуми иқтисодий масалаларни мунтазам равишда ўзининг деярли ҳар бир мажлисида муҳокама қилмоқда. Масъул лавозимлардаги, хўжалик мансабларидаги янги кишилар иқтисодий проблемаларимизни анча изчил, куч-ғайрат сарфлаб ва кўпроқ масъулият билан ҳал қилмоқлари учун биз федерал ҳукуматда ҳам, миллий ҳукуматларда ҳам зарур бўлиб қолган жойларда кадрларни ўзгартириш лозим, деган хулосага келдик. Федерал ҳукуматда ва Чехия социалистик республикаси ҳукуматида қилинадиган ўзгаришлар тўғрисидаги тегишли лойиҳалар Марказий Комитетга тақдим этилди. Биз шунга умид қиламизки, ана шу ўзгаришлар натижасида халқ хўжалигимизга, давлатимиздаги иқтисодий раҳбарликнинг бутун структурасига планли раҳбарлик қилишнинг тўла концепцияси жадал равишда ишлаб чиқилади, 1970 йилги план тез тайёрланади, беш йиллик план ишлаб чиқилади ва, аввало, ишлаб чиқаришдаги, тақсимот системасидаги камчиликлар зўр ғайрат билан бартараф этилади, кўп жойларда фойдаланилмай ётган ҳамма манбалар актив ишга солинади.

Халқ хўжалиги соҳасидаги партиянинг раҳбарлик ролини изчиллик билан тўла ҳажмда қайтадан тиклаб оламиз, партия ва давлат интизомини мустаҳкамлаймиз, меҳнаткашларнинг ташаббускорлигини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаймиз. Биз экономикамизни анализ қилиб иқтисодий сиёсатимиз, раҳбарлик системамиз концепциясини ҳамда халқ хўжалигимизни мустаҳкамлаш ва ривожлантириш истиқболини тайёрламоқдамиз. Биз Марказий Комитет Президиуми тилга олинган масалаларнинг бутун комплексини шу йил охирларига бориб Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети муҳокамасига ҳавола эта олади, деб ўйлаймиз.

Халқларимизнинг Совет Армияси томонидан озод қилинганлигига ва Чехословакия давлати қайтадан тикланганлигига 25 йил тўладиган юбилей йилини, деди пировардида ўртоқ Г. Гусак, биз Словакия миллий қўзғолонининг 25 йиллигини байрам қилиш билан бошладик. Биз халқимизнинг ЧССР озод қилинган кун байрамини осойишта муҳитда, чехлар билан словакларнинг ва майда миллатларимизнинг жипслашган давлатида нишонлашини истаймиз. Сиёсий ва иқтисодий қийинчиликларни бартараф этмоқ учун, социалистик давлатимиз ривожининг, унинг иқтисодий, маданий равнақининг ва социалистик демократиямиз ривожининг реал истиқболини таъминламоқ учун бизда ҳамма шарт-шароитлар мавжуд. Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети май пленуми қарорларини рўёбга чиқаришга доир директива ана шу яқин истиқболга эришиш йўлини кўрсатиб берди. Биз тўрт ойдан бери шу йўлдан бормоқдамиз ва бугун шу йўлни яна бир карра таъкидлаймиз ҳамда конкретлаштирамиз. Жамиятимиздаги етакчи куч бўлган партия ишчилар синфининг партияси сифатида ўз иши билан бутун меҳнаткаш халққа қийинчиликлар ва проблемаларни жадал бартараф этиш йўлини кўрсатмоғи лозим. Биз ишчилар ва деҳқонларни ҳамда зиёлиларни, катта ёшдагилар ва ёшларни, коммунистлар ва барча гражданларни, халқларимизнинг тақдири, одамларимизнинг турмушга бефарқ қарамайдиган ҳамма кишиларни жамиятимиз билан давлатимизни мустаҳкамлаш, равнақ топдиришдан иборат улуғ ишда ҳамкорлик қилишга даъват этамиз.

Редактор
А. ИСМОИЛОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 3/Х да **Парвона**, 4/Х да **Мария Стюарт**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Венгер ва совет цирки усталари гастролларининг сўнгги кунлари.**

КИНО

Бурган — «ЧАЙКА», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Дворянлар уяси — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (эрталаб соат 11 ва кундуз 1 да).

Тариэл Голуа — «СПУТНИК» (тоқ соатларда), НАВОИЙ номли (эрталаб соат 10 ва кеч 10 да).

Ғеоч санамлар сири — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб соат 10, кундуз 12, 4 ва кеч 8 да), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз 12, 2, 4 ва кеч 6 да).

Сохта Изабелла — «СПУТНИК» (жуфт соатларда).

Утган кунлар — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 3 ва 5 да), НАВОИЙ номли (кундуз 3 да).

Бойқуш бевақт келади — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Кичик ҳикоя учун сюжет — САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 6-45, 8-30 минут ва 10 да).

Джазда фақат қизлар — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 2, кеч 6 ва 9-45 минутда).

Дзюдо даҳоси (эрталаб соат 11-20 минутда), **Тош бағридаги достон** (кундуз 4-40 ва кеч 7-20 минутда, ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли.

Асосий гувоҳ — «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 8 ва 10 д.).

ЁЗГИ БИНОДА

(кеч соат 8 ва 10 да бошланади)

Шантеклер маликаси — «ФЕСТИВАЛЬ».

Б. 2380 Узбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС — 6469 Р. 16476